

Oplysninger til trondhjemske Gaardnavne.

(Inderøen, Ytterøen, Rissen.)

Af O. Rygh.

Den i 1878 nedsatte Kommission til at revidere Skrivemaaden af Landets Gaardnavne for den nye Matrikel, hvoraf jeg er Medlem, har under sit Arbeide samlet en Mængde Bidrag til disse Navnes Historie. Den har søgt at tilveiebringe saa paalidelige og fuldstændige Oplysninger, som Tid og Omstændigheder have tilladt, baade om den blandt Almuen paa Stedet nu brugelige Udtale af Navnene og om disses Skriftform i ældre Tid. I det sidste Øiemed har den lagt an paa at medtage det mest mulige af, hvad der findes af Bidrag i denne Retning i middelalderiske Kilder, og har derhos gjennemgaaet et Udvalg af Jordebøger og Skattemandtal fra Reformationstiden ned til den første almindelige Matrikel for det hele Land, som bragtes istand i Aarene mellem 1660 og 1670.

Jeg har paa de følgende Blade gjort et Forsøg paa at benytte disse Materialier til Belysning af Gaardnavnene i tre trondhjemske Bygder, et Forsøg, der, naar det skulde gjøres allerede nu, af flere Grunde maatte blive temmelig ufuldkomment, blandt andet af Mangel paa Tid til i Forveien tilstrækkelig at bearbejde Materialet for det hele Land. De tre Bygder ere udvalgte efter tilfældige Hensyn blandt dem, som jeg for Øieblikket havde lettest for at behandle. De Gaardnavne, hvis Betydning forekom mig tilstrækkelig klar i sig selv, ere forbiggaaede; ligesaa de Navne, der ikke findes i den trykte Matrikel, de sidste af den Grund, at jeg om de fleste af dem ikke havde de nødvendige Oplysninger.

De hyppigst benyttede Kilder fra Middelalderen ere betegnede med følgende Forkortninger:

DN. = Diplomatarium Norvegicum.

AB. = Aslak Bolts Jordebog (ca. 1430).

BK. = Bjørgynjar Kalfskinn (1860—1870).

MB. = Munkelivs Brevbog (1427) og de sammen med den udgivne Jordebøger for Munkelivs Kloster fra 2den Halvdel af 15de Aarh.

RB. = Røde Bog (ca. 1400).

OE. = Olav Engelbretssøns Jordebog (Haandskrift i Rigsarkivet, ca. 1530).

Alle de trykte Kilder ere anførte efter Udgavens Sidetal.

De øvrige Kilder fra 16de og 17de Aarhundrede ere betegnede med Aarstallet (der dog for flere af dem blot kan angives omtrentligt). Af dem mærkes følgende som de ældste:

1520. Skattemandtal over Tiendeskat fra Christian den andens Tid for det nordlige Norge, til og med Søndfjord (Danske Geheimearkiv, Norske Samlinger IV Fasc. 7 No. 1, benyttet efter Afskrift i Rigsarkivet).

1540. Trondhjems Kapitelsbøg (Pergamenthaandskrift i den Arnamagnæanske Saml. i Kjøbenhavn No. 332 fol.)

1550. Reins Klosters og Tautra Klosters Jordebøger, i Haandskrift i Rigsarkivet (den første nu trykt i DN. X 792 ff).

1559. Regnskab over Skibskatten i Trondhjems Len fra Mikkelsdag 1557 til samme Tid 1559. (Rigsarkivet).

1590. Jordebog for Trondhjems Gaard for dette Aar. (Rigsarkivet).

Ved Angivelse af Navnenes Udtale betegner „Enst. Bet.“ (Enstavelses-Betoning) det Slags Betoning paa første Stavelse, som høres f. Ex i *Huset, Aasen*; „Tost. Bet.“ (Tostavelser-Betoning) den, som høres i *Huse, Aaser*.

Foran hver enkelt Gaards Navn er sat dens Matrikelnummer i den hidtil gjældende Matrikel. Navnenes nuværende Skriftform er for det meste gjengivet efter den første (kasserede) trykte Udgave af denne Matrikel (for de her behandlede Bygders Vedkommende trykt 1838), og intet Hensyn taget til de for største Delen uheldige Forbedringsforsøg, som ere gjorte i den senere Udgave, den nu officielt gjældende (1840).

Af de i det Trondhjemske jevnligst som 2det Sammensætningsled i Gaardnavne brugte Ord bemærkes her foreløbigt følgende, der kunne tiltrænge nærmere Oplysning for den, som ikke særligt har beskæftiget sig med Stedsnavne:

1. vin f., et gammelt Ord, der paa enkelte Spor nær var gaaet af Brug i det gammelnorske Sprog i den Tid, hvorfra vi kjende det, men som findes i flere beslægtede Sprog, og hvis oprindelige Betydning har været: Græsgang (se Munch, Hist. geogr. Beskr. af Norge i Middelalderen S. X.). Forekommer ogsaa usammensat som Gaardnavn i Ental og Flertal, Vin og Vinjar. I sammensatte Navne var v i dette Ord allerede i Middelalderen i de fleste Tilfælde forsvundet, naar 1ste Led endte med en Konsonant, og disse Navnes 2det Led lød — in, — yn (eller i afledet Intetkjønsform — ini, — yni), Flertal — injar, — ynjar. Entalsnavne med — vin ende nu i trondhjemske Udtale dels paa — e eller — i, dels paa — a; Flertalsnavne paa — ingan, — innan, i enkelte Til-

fælde — *ing*, — *in*, — *en*. Det usammensatte Vin lyder *Vænn*, *Vænna* (Enst. Bet.), *Vinjar* lyder *Vinnan*, *Vingan*, sjeldnere *Vinan*. Sammensættes oftest med Adjektiver, med Substantiver, der betegne Særegenheder ved Stedets Situation, og med Dyrenavne.

2. *heimr m.*, Folkesprogets *Heim*, Skriftsprogets *Hjem*. Findes sjelden brugt usammensat som Navn, derimod saa meget oftere i Sammensætning. I sammensatte Navne brugtes i gammel Tid baade Entallet og Flertallet (— *heimr* og — *heimar*); det lyder nu i saadanne Navne i det Trondhjemske næsten altid — *em* eller — *emmen*. Synes at sammensættes omtrent med de samme Slags Ord som *vin*.

3. *setr n.*, Sæde, Bosted. Man hører ofte Stedsnavne, dannede med dette Ord, forklarede som kommende af *Sæter* i den nu mest kjendte Betydning: *Fjeldgræs-gang*, *Sæterbol*; men dette er urigtigt. Det sidste *Sæter* er sandsynligvis endog et andet Ord, om end af samme Stamme, og der er i Virkeligheden kun temmelig faa og forholdsvis unge Stedsnavne, som skrive sig fra det. Det førstnævnte *setr* bruges som Stedsnavn baade usammensat (*Sæter*, *Sætre*, *Sætran*) og som sidste Sammensætningsled, i sidste Tilfælde som oftest og i det Trondhjemske altid afkortet til — *set* (dog i adskillige Bygder nu med tillagt Hankjønartikel — *set en*, efter en nedenfor ved Rissen No. 86 nærmere omtalt Brug). Første Led i disse Navne kan være af meget forskellig Art; det er især ofte Personnavne og Elvenavne.

4. *staðir*, Flertal af *staðr m.*, Sted, altid brugt i Sammensætning. Udtales paa temmelig forskellige Maader i det Trondhjemske, dog i de nedenfor behandlede Bygder altid — *sta*, ligesom i de fleste øvrige Dele af Landet. Er af alle de som sidste Led i Gaardnavne brugte Ord det, der stadigst og mest udelukkende sammensættes med Personnavne (eller Tilnavne).

Om disse Sammensætningsleds forholdsvis Ælde (d. v. s. Tiden, da hvert af dem ophørte at bruges til Dannelsen af nye Navne) synes saa meget at kunne siges med Sikkerhed, at *vin* og *heimr* ere de ældste og indbyrdes omtrent jevngamle; dog kan vel *heimr* gaa noget længere ned i Tiden end *vin*. *setr* og *staðir* maa begge være betydeligt yngre. Det sidste var i fuld Flor som navnedannende Ord, da Island blev bebygget fra Norge i det 9de og 10de Aarh.; thi en Mængde Gaardnavne derude ere dannede dermed. *setr* findes derimod ikke paa Island, men vel paa de af Nordmænd noget tidligere besatte Øer ved Skotland, og tør derfor være gaaet af Brug noget før.

Inderøens Præstegjeld.

39. **Sundfær.** Skrives 1559 og 1590 Sundfarhus; Navnets sidste Led — *hus* er altsaa i Tidens Løb bortfaldet i den daglige Brug. Dette Slags Afkortning er ikke ganske ualmindelig i norske Gaardnavne, f. Ex. *Kroks* for *Krokshus*, nedenfor No. 237; *Bondkald* i Aker, gl. Barnakarlsruð; *Vanderaas* i Vestby paa Follo, gl. Vandrådruð, af Mandsnavnet Vandråd; *Barnkind* i Ullensaker, endnu i 17de Aarh. skr. Barnekinset (d. e. Barnatjarnarsetr).

Navnets 1ste Led maa være et gl. Ord *sundfari* m., ligebetydende med *sundkarl*, Færgemand. Dette Ord kan paa-vises i *sundfareluten* AB. 117, der sees at være det samme som *sundkarleluten* paa samme Side: Færgemandens Part. Navnets gl. Form bliver derefter *Sundfarahús* og Betydningen: Færgemandshuset. — Det samme Navn har man i *Sandfærhus* i Nedre Stjørdalen, 1590 ligeledes skr. *Sundfarhus* (u er her gaaet over til a som i *Sandbu* for *Sundbú* i Gudbrandsdalen o. lign. Tilf.).

41. **Saxhaug**, udt. *Sakksau*. Skr. AB. 114 *Sorshaugr*, ligesaa i de mange Diplomer, hvori Navnet forekommer (DN. II 226, 229, 266. III 38, 64, 477. V 441). Den almindelig antagne Form *Saurshaugr* forekommer kun i Forbindelse med Sagnet om Hundekongen Saur, i den Form, hvori dette gives i Snorres Haak. d. godes S. Kap. 13 og i de andre Bearbejdelser af Kongesagaerne, som have det (i Fornald. S. II 104 skr. dog *Sorr* og *Sorshaugr* og i den i Möbius's Catalogus (1856) aftrykte Recension af Skaldatal *Sorkonvngat Havgj*). Desuagtet tør det nok være muligt, at *Saur*s — er den oprindelige Form, der allerede i 13de Aarh. i Udtalen var gaaet over til *Sors* —.

Det nævnte Sagn er uhistorisk og hører til de Traditioner, der have sit Hjem overalt og ingensteds. Om Hundekongens Navn Saurr er gjort op paa Grund af Gaardnavnet Sorshaugr (Saurshaugr), efter at Sagnet var stedfæstet her, eller det er ældre end Stedfæstelsen og har givet Anledning til denne, lader sig neppe afgjøre.¹⁾ I ethvert Tilfælde synes det rimeligt at udlede Navnet af Saurr, brugt som Navn eller Tilnavn,²⁾ ikke af Appellativet saurr m., Smuds, Søle; isaafald maatte det hede Saurhaugr i Lighed med de ofte som Stedsnavn brugte Sammensætninger Saurbær, Saurvik. Sors-, der altsaa i ethvert Tilfælde var Udtaleformen allerede i 13de Aarh., er senere gaaet over til Sars-, ligesom o ofte nu er blevet til a, især foran r og l med følgende Konsonant, f. Ex. *Turgje* for Þorgjeirr, *Tanberg* for Þornberg, *Guttalsrud* for Guthormsrud (Fet, Romerike), *Faldereid* for Foldareid, *Falkum* for Folkeimr (i Gjerpen) osv. Sarshaug findes skr. allerede i et Tillæg fra 15de Aarh. i AB. 6 og i 1520. — Ved Assimilation blev dernæst rs til ss, og et k indskjødtes i Udtalen foran det dobbelte s (jvfr. *Mogster* i Søndhordland, gl. Mystr; *Jogstad* i Skedsmo, i RB. 412 Joarstadir o. lign.)

46. **Kvistad**, udt. *Kvissta* (aabent i, nær lukt e). Nævnes som bekjendt i Olav den helliges Saga som Bolig for Lendermanden Torgeir, og skrives der i Udgaverne Kvistadir (Haandskrifterne variere stærkt). Navnet haves ellers i *Kvistad* i Hjøringfjord, skr. or Kuistoðum 1324, DN. III 132; i Guledalen har desuden efter AB. 45 været en nu forsvunden Gaard Kuiastadir (sees at have ligget i Flaa eller Horg). Søndenfjelds findes paa to Steder (i Søndre Fron og Vestre Toten) Gaardnavnet *Kvistad*, udt. *Kvikksta*, der kan være det samme *Kvistad* med indskudt k (jvfr. Sakshaug ovfr.); men derom kan intet sikkert siges, da disse Gaarde neppe findes nævnte før omkring 1500. Nærværende Gaard skrives i AB. 7 af Kwikstadum, som om

¹⁾ Jfr. det tilsvarende ringeriske Sagn om Hundekongen Ring, der boede paa Ringerud i Aadalen, hos Wiel, Topogr. Journ. XXX 155.

²⁾ Det kan paavises som Tilnavn, se Karl Rygh, Norske og isl. Tilnavne under Saurr.

Udtale med indskuddt k ogsaa her engang havde været brugt. — Navnets 1ste Led *Kvi* — kommer vist ikke af *kvi f.*, Kreaturfold; snarere stikker deri et i Udtalen afslidt Mandsnavn eller Tilnavn.

47. **Sundnæs**, udt. *Synnes*; AB. 7 af Sunnese. Kan forklares paa to Maader, enten af *sund n.*, et Sund, eller af det *Sunn* —, der ofte findes som 1ste Led i Navne med Betydningen: søndre (f. Ex. i *Sundby* ved Siden af *Nordby*, *Østby*, *Vestby*). Efter Beliggenheden synes her den første Forklaring rimeligst: Neset ved Sundet (Strømmen, der forbinder Borgenfjorden med Hovedfjorden).

48. **Volen**, udt. *Vola*, i Dativ *Volaan* (lukt o og tykt l). Skr. 1520 *Vorde*, 1559 *Waaren* og er altsaa udentvilt det gamle Ord *varda f.*, en Varde (jvfr. I. Aasen under *Vorda*). Formodentlig har der engang staaet en Varde paa Høiden ovenfor Gaarden (Volakammen). Samme Oprindelse har f. Ex. *Volhaugen*, Navnet paa Aasen mellem Værdalen og Sparbuen, og Gaardnavnet *Volen* i Værdalen (udt. *Vola*, Dat. *Volen*, AB. 17 skr. af *Wordo*).

49. **Hjulstad**, udt. *Jølsta* (kort ø, tykt l). Er først fundet nævnt 1520 og skreves ogsaa da med H —. Første Led vistnok et Mandsnavn (f. Ex. *Hidulfr*).

51. **Kjesbo**, udt. *Kjesbua* (kort, lukt e), Dat. *Kjesbuen*. Navnet findes neppe uden i Indhered, men er her ikke saa sjælden (forekommer ogsaa i Skogn, Værdalen og Sparbuen). For en af disse Gaarde (den i Skogn) er opgivet den ældre Form *Kisabu* (AB. 21). Dette kunde efter Formen komme af *kisi m.*, en Kat, og tænkes opstaaet af dette Ord, brugt som Mands-Tilnavn. Naar Gaardnavnet findes paa saamange Steder, bliver dette dog lidet rimeligt. Derimod synes det muligt, at 1ste Led kunde være det *kisi m.*, der findes brugt usammensat i flere Stedsnavne søndenfjelds: som Bygdenavn i Ullensaker, som Navn paa en Bygaard i det gamle Oslo og paa flere Landsgaarde (i Eidskog, i Nes paa Hedemarken, i Østre Toten, i Gjerpen og i Saude). Prof. Bugge antager, at dette Ord kan være af samme Stamme som det tyske *Kies* og betegne stenet, gruset Jordsmon.

Det gamle *Kisabu*, der er neutr., er nu gaact over til fem. Denne Overgang, der ikke er ualmindelig (flere Exempler ville forekomme i det følgende), findes i Indhered ogsaa ved to Bygdenavne paa bu: *Sparbua* (gl. *Sparabú*) og *Baabua*, det nuværende Henning Sogn i Sparbuen (Baghabu AB. 13).

52. **Røvik**, udt. *Revikja* (kort, lukt e). Jfr. nedenfor Ytterøen No. 37.

53. **Kvam**. Hyppigt forekommende Navn overalt i Landet, gl. *Hvammr*, nu paa forskjellige Steder udtalt *Vamm*, *Kvamm* (*Kvam* med langt a, *Kvabm*), *Gramm*, *Haamm* (i sidste Tilfælde almindelig skrevet *Hom*). Betyder et af Høider indesluttet Sted (Dal, Sænkning).

57. **Hoberg**, udt. *Hauber* og følgelig urigtigt skrevet. AB. 7 *Haghaberg* (altsaa af *hagi m.* Havnegang). Da der imidlertid neppe ellers i denne Egn kan paavises Exempler paa Overgang fra — *ag* — til — *au* — i Udtalen, er der nogen Grund til at formode Skrivfeil i Jordebogen istedetfor *Haugaberg*, af *haugr*, en Haug. (1520 skr. *Hoffberg*, 1559 *Hogberg*, 1590 *Houberg*).

58. **Hogstad**, udt. *Hokksta* (lukt o), skr. *Hogstader* AB. 8. 1ste Led kan være et Mandsnavn som *Haukr*, da den nuværende sammendragne Udtale godt kan være saa gammel, at Formen i AB. kan forklares deraf. Dette Gaardsnavn findes ellers paa Frostøen (med samme Udtale) og i Asker (her udtalt *Høksta*). Navnet i Asker har imidlertid en ganske anden Oprindelse, som man vanskelig skulde kunne gjette sig til af den nuværende Form, og som kan tjene som Exempel paa, hvor forsigtig man maa være med at antage Stedsnavne, der nu lyde ens eller nogenlunde ens, for at være af samme Stamme. Det skrives i RB. 111. 113 i *Hausnastadom*, i Oslo Stiftsbog (c. 1580) *Husstadt*. Sammenligning mellem disse to Former leder til den sig selv rimelige Slutning, at den første er Feil for *Hausuastadom* d. e. *Høsvastadom*, af Adjektivet *høss*, graa, brugt som Navn eller Tilnavn¹⁾. I senere Tid har da det deraf sammen-

¹⁾ *Høsvir* forkommer som Mandsnavn i *Orkneyinga Saga* (Flatø. II 507, 508).

dragne *Høstald* ved Indskydning af k (se ovfr. No. 41) faaet den nuværende Udtaleform.

60. **Melhus**, udt. *Mælhus* (kort æ); AB. 7 af Medalhusum. Betydningen af dette hyppige Navn er: den midterste Gaard. Det er vistnok overalt opstaaet ved Deling af en Gaard med et ældre Navn, skjønt det i enkelte Tilfælde kan paavises meget langt tilbage i Tiden, som det bekjendte Melhus i Guledalen.¹⁾

61. **Undersaker**, udt. *Hunnsaakern*. Skulde efter Udtalen synes at komme af Dyrenavnet *Hund*, men det forholder sig neppe saa. Allerede i 16de Aarh. skrives stadigt *Unders* -, og der er derfor al Grund til at antage, at H- er tilføiet senere i Udtalen. Herpaa findes mange Exempler hist og her i Stedsnavne, ogsaa udenfor de Bygder (i Nordfjord og Søndmør), hvor det nu i Almuens Maal er almindeligt at tilføie h i Udtalen foran Vokal i Ordets Begyndelse, og omvendt at sløife et begyndende h, hvor det skude høres (hvor altsaa f. Ex. Træet *Alm* kaldes *Halm* og *Halm* af Korn *Alm*). Som Exenipler herpaa fra trøndhjemske Bygder kan nævnes *Havdal* for *Afdal*, Tverdal, afsides Dal, der findes paa 3 Steder: *Augd* i Aasen, i OE. skr. *Afftall*, nu udt. *Haftulan*, *Havdal* i Lunke Sogn i Nedre Stjørdalen, der allerede AB. 39 skr. med H- (af *Hafdalom*), og *Hardal* i Melhus (No. 51 i Klæbu Tingl.); endvidere *Ystmark* i Beitstaden, der skal udtales *Hyssmarkja*. Vesten- og søndenfjelds forekommer ved Siden af adskillige tilsvarende Tilfælde ogsaa enkelte, hvori omvendt et begyndende H er sløifet i Udtalen, som *Hulebak* paa Tjømø, gl. *Hurðarbak*, nu udt. *Ulebakk*.

Undersaker er maaske at udlede af undr n. et *Under*, forunderlig Ting (kan bl. a. ogsaa betyde *Spøgeri*), hvoraf flere norske Stedsnavne synes dannede. Saaledes *Undersaker* i Jemtland (skr. *Vndrsakr* 1349, DN. III 223) og *Underdal* i Nærfjorden i Sogn (i Middelalderen *Undradalr*, se DN. IV 142, 208. VII 214. BK. 34 b, 47 b.) I S sammensætning med akr

¹⁾ Det her i Guledalen oprindelige Gaardnavn kunde maaske være *Oðinssalr*, da Gaarden i 1345 (DN. II 226) skrives i *Medalhusum* i *Oðinssall*, hvor dog det sidste Navn ogsaa kan tænkes at være Grændenavn.

kunde det godt betyde f. Ex.: en ved Frugtbarhed udmærket (forunderlig) Ager.

64. **Røstad**, udt. *Rossta* med lukt o. Sandsynligvis af et af de to gamle Mandsnavne *Hrói* eller *Hróarr* (*Hróastaðir* eller *Hróarsstaðir*).

65. **Ulven**, udt. *Ølvin* (Tost. Bet.). Den gamle Form maa være *Ulfynjar* (1540 *Wluinie*, *Vlffuenne*; 1590 *Vlffuenn*), Flertalsord, sammensat af *vin* med Dyrenavnet *Ulv* (ulfr). Nordenfjelds findes dette Navn desuden i Følling Sogn i Stod og i Levanger Sogn (paa det sidste Sted Entalsord, udt. *Ølce*), paa Vestlandet i Os Sogn i Søndhordland; paa Østlandet er det hyppigt (forekommer i Østre Aker, paa et Par Steder i Ringsaker, i Jevnaker, i Vestre Slidre og i Lier). Paa de fleste Steder har det i gammel Tid været Entalsord (*Ulf*in).

68. **Før**, udt. *Faar* (lang Vokal). Navnet træffes paa flere Steder: *Forr* (Præstegaarden) i Stod, udt. som her (i *Før* AB. 11, 12); *Faaren* i Værdalen, udt. *Faara*, Dat. *Faaren* (Enst. Bet.) (a *Før* 1325, DN. III 136); *Fur* i Lyster, udt. *Før* (aabent, langt o), skr. i *Før* 1322, DN. II 125; *Før* i Fuse, udt. *Før* (lang Vokal), skr. i *Før* Bk. 34 b 66 a; *Faar* i Nordre Aurdal, udt. *Før*; *Før* i Søndre Fron, udt. *Faarr* (?), skr. i *Før* 1393, DN. V 259; *Forren* i Hevne, udt. *Faaren* med Enst. Bet. (aabent Dativform) og *Førd* i Olden i Nordfjord (i *Før* BK. 11 b), nu gaaet ind under en anden Gaard og ukjendt, hvorfor Udtalen ei vides. Navnet kunde forklares af Folkesprogets *for* f., *Fure*, *Rende* (islandsk *for* f., *Grøft*). Derimod strider neppe Genitivformen *Farar* i AB. for Gaarden i Værdalen (*Farar skipreida*), der kunde synes at forudsætte som Nominativform *För* f.; thi denne Genitivform kunde være dannet efter falsk Analogi (jvfr. den af I. Aasen anførte tellemarkske Flertalsform *Furir* af det samme Ord, brugt som Appellativ).

74. **Rotvold**, udt. *Raattvoll*, altsaa formodentlig ikke samme Navn som *Rotvold* i Strinden, der udtales med langt og lukt o. Derimod er der adskillige andre Navne med samme Udtale af 1ste Led, som *Rottaas* i Tingvold og i Ringebu, *Rotten* i Hevne, *Rottøen* i Aure, *Rott*, Ø udenfor Hafs fjorden ved Jæderen.

Det er vel usikkert, om alle disse Navne ere af samme Rod. Ønavnet ved Jæderen skrives i ældre Tid tildels med Hr – (Hrott Fornm. S. VIII 257. Rott IX 216. 345. 387; i Ø-Fortegnelsen i Snorra-Edda baade Hrott og Rott).

79. **Kjeldaas**, udt. *Kjellaasen* (lukt e); AB. 7 Kelloaas. Kommer vel ikke af *kelda* f., en Kilde, men af *kella* f., Kjer-ring. Navnet kan da f. Ex. have sin Grund deri, at Gaarden, dengang den fik sit Kjendingsnavn til Adskillelse fra de andre Aas-Gaarde i Egnen, eiedes og beboedes af en Enke.

82. **Jørstad** er urigtigt skrevet, da det udtales *Jyssta* og i 1497 (DN. V 702) findes skrevet *Jostadha* og endnu ved 1540 *Jostade*. Kunde tænkes at komme af Mandsnavnet *Jóarr*. Om Gaardnavnet *Jørstad* se forøvrigt nedenfor ved Ytterøen No. 47.

87. **Stavran**, udt. *Stavran*, Dat. *Stavraam* (langt a i 1ste Stavelse). Er formodentlig at udlede af en gammel Stamme stufr –, der træffes ofte i Stedsnavne, især nordenfjelds. Den bruges dels usammensat (da mest i Flertalsformen *Stufrar*, *Styfrar*), dels i forskjellige Sammensætninger. Exempler i usammensat Form:

Støver i Bodø Sogn (*Stufrar* AB. 92).

Stavran i Sparbuen, udt. *Stævra*, Dat. *Stævraam* (altsaa her svagt fem. i Ental).

Støver i Soknedalen (Guledalen), udt. *Sætvræn*, Dat. *Stævraam*.

Støre i Rennebu, udt. *Stævre*.

Støveren i Ullensaker, udt. *Støvre* (i Styfrum 1383, DN.

III 339, jfr. DN. VI 410 og RB. 435; findes dog ogsaa i en med vin sammensat Form: *Styfrini* RB. 242).

Sammensatte Navne med stufr –:

Stavran i Værran, udt. *Stævren* (AB. 6 i Stufrenne, uidentivl Feil for Stufreime).

Støvern i Norderhov og i Sigdal, begge vistnok sammensatte med vin (den sidste Gaard skr. i Styfrum DN. VIII 257, hvor dog Læsningen af de sidste Bogstaver er usikker og det rette formodentlig er *Styfrini*).

Støveren paa Snaasen, udt. *Støvra* (Tost. Bet.); kan være sammensat med vin, men kan ogsaa være usammensat (fem. Ental, jvfr. den ovenfor nævnte Gaard i Sparbuen).

Staurset i Rissen, i AB. 60 Stufraasætr; formodentlig ogsaa flere af de Gaarde, der nu skrives *Staurset* eller *Størsæt* (i Øvre Stjørdalen, i Selbu, i Vinje Sogn i Hevne, i Veø og i Grytten i Romsdalen). Disse kunne dog ogsaa være af anden Oprindelse, f. Ex. sammensatte med staurr m., en Stør, der ogsaa findes anvendt i Stedsnavne (se nedenfor ved No. 91). — Denne Stamme Stufr kunde vel staa i Forbindelse med stúfr m., en Stub.

88. **Farbo**, udt. *Falbu*, Dat. *Falbuen* (langt a og tykt l); AB. 7 Fardabu. Om Overgangen til Hunkjønsform se ovfr. No. 51 og om Navnets Oprindelse ndnf. No. 101.

90. **Halsæt**, udt. *Hallset*; af Hallasætre AB. 8. Vel af Mandnavnet Halli.

91. **Stokke**, udt. *Stokkan*, Dat. *Stokkaum*; af Stokkom AB. 8. Er som bekjendt meget almindeligt i vore Stedsnavne, enkelt og sammensat. Paa samme Maade bruges mere eller mindre hyppigt nogle andre Ord, hvis Betydning er omtrent den samme: *Stav*, *Stang*, *Staur*. I hvilken Mening disse Ord ere anvendte i Stedsnavne, er vanskeligt at sige; formodentlig er Meningen ikke overalt den samme. Ved *Stav* og *Staur*, der begge findes som Navne paa Fjeldtoppe, kan man tænke paa Benævnelse efter et nærliggende Fjeld. Ved *Stok* er at mærke, at det forekommer som Navn paa Sund eller Fjordarme; saaledes kaldes det smale nordlige Indløb til Stoksund i Bjørnør *Stokken*. Man kan videre her tænke paa den Betydning af *Stav*, som man har i gl. stafadr, sribet, jvfr. nedenfor ved No. 226 om Brugen af áll, Stribe, i Stedsnavne. Andre delvis mulige Forklaringer af *Stok* i Stedsnavne ere paaviste af Karl Rygh, Helgelands Stedsnavne, Hist. Tidsskr. I 81.

93. **Ørdal**. Kunde være afkortet Udtaleform for *Øverdal*; skrives ogsaa 1559 Øffuerdall (hvilket dog efter den Tids Ret-skrivning ikke kan regnes for noget stærkt Bevis for denne For-

klaring). Udtalen *Ør* – for *Øver* – forekommer bevislig i Gaardnavne paa Søndmør (*Øvrebostad* og *Øverøie* i Stordalen, udt. *Ørbust* og *Ørøianne*).

94. **Norum**, udt. *Norem* (langt, lukt o); af *Noreime* AB. 7. Kommer af det i alle de tre nordiske Lande endnu brugelige *nór n.*, trangt Sund eller trangt Sted i et Elveløb, hvoraf mange Stedsnavne. Gaarden har sit Navn af Beliggenheden ved Enden af det trange Skarnsund.

96. **Fjesæt** (udt. med lang, lukt Vokal i 1ste Stavelse). Vistnok af *fé n.*, *Fæ*, Gods. Formen *Fje* – med *j* findes af og til ved Stedsnavne med dette Ord til 1ste Led; saaledes er der ogsaa i Sparbuen og i Singsaas et *Fjesæt* (paa sidste Sted skr. *Fesætr* AB. 46), og i Søndeled et *Fjebu* (saaledes udtalt, skrevet *Fæbo*). Om *Fesme* i Henning Sogn i Sparbuen, udt. *Fjesenmun*, hører hid, er usikkert.

97. **Letnæs**, udt. *Lættnes*; skr. *Litanes* AB. 15 og 1432 i DN. V 431. Kan komme af *litr m.*, Farve, eller af det deraf afledede Adjektiv *litr*; Navnet kunde da have sin Grund f. Ex. i en eiendommelig Farve paa Berget paa det Nes, ved hvilket Gaarden ligger. Af samme Oprindelse er maaske *Letvik* i Fosnes.

99. **Snerting**, udt. *Snæltingen* (med tykt l); af *Snertinge* AB. 7, altsaa i Nominativ *Snertingr m.* Maa komme af den Stamme *snart* –, som haves i Folkesprogets *Snart*, Brand, den forkullede Del af et brændt Træstykke, og *Snerta*, Lysestikke, Spaan til Lysning (se I. Aasen under disse Ord). Som lignende Navne kunne anføres *Snarteland* i Fyrisdal, *Snartemo* i Hægebostad, *Snartum* i Biri, *Snorteim* i Slidre, *Snorteland* (skr. *Snørte-land*) sydligst paa Karmøen. En Del ialfald af disse Navne¹⁾ maa kunne forklares om Steder, der ere ryddede ved Brænding, og følgelig med Hensyn til Mening sammenstilles med Navne som *Brenna*, *Sve*, *Svenning* (gl. *Sviðningr*, f. Ex. No. 48 i Overhalven). En Mængde Stedsnavne have samme sproglige Form som dette (*Hankjøsord*, afledede med – *ingr*); af saadanne fo-

¹⁾ Det er at mærke, at *Snørtr* findes brugt som Mandsnavn paa Island, f. Ex. *Landnáma* (1843) S. 126, 224.

rekomme nordenfjelds f. Ex. *Brettingen* i Rissen, *Bøstingen* i Stadsbygden, *Dropping* i Stangvik (af Drypingom AB. 67), *Døvingen* i Norddalen (af Døfuing AB. 81), *Fyllingen* i Borgund og i Skodje (af Fyllingi AB. 80), *Meltingen* i Mosviken (DN. X 250), *Rottingen* i Frøien (Fosen), det ovfr. nævnte *Svenning* o. m. fl. I flere Tilfælde synes Navne af denne Form oprindelig at tilhøre ikke Gaardene, men Fjelde (Aaser), Indsøer eller Øer. De ere tildels vanskelige at skille fra Hunkjønnsdannelser paa *-ing*.

101. **Følen**, udt. *Fola*, Dat. *Folaan* (langt, lukt o og tykt l). Jfr. No. 88 *Farbo*, i AB. 7 Fardabu. Naar man lægger Mærke til, at den sidstnævnte Gaard ligger langt oppe ved den samme lille Elv, ved hvis Udløb den sidstnævnte ligger, bliver det utvivlsomt, at de begge have sit Navn af Elven, — som overhovedet en Mængde Gaardnavne kunne sees eller formodes at være dannede af Elvenavne, der nu ere gaaede af Brug som saadanne og glemte. Denne Elvs Navn har da været *Farða*, hvoraf Gaardnavnet *Fola* er dannet ligesom *Vola* af *varða* (ovfr. No. 48). Fardabu i AB. maa da være unøiagtig Form for Fordubu (eller for Fardarbu, hvis Elvenavnet har været brugt ogsaa i stærk Form, *Förð*).

102. **Kjelvik**, udt. *Kjellvikja*; skr. i 16de Aarh. (1520. 1559. 1590.) Kierlingvig, altsaa af kerling f., Kjerring. Jfr. No. 79.

104. **Lyngstad**, udt. *Løngsta*; i AB. 5 af Liungstadum. Jfr. *Lyngstad* i Kvernes, der efter AB. har hedet *Lingulfstadir* og altsaa maa komme af et Mandsnavn *Lingulfr* (*Lyngulfr*).¹⁾ Ogsaa her kunde vel *Lyng* — være Levning af et Navn eller Tilnavn, sammensat med eller dannet af Stammen *Lyng* —, eller af et andet Mandsnavn, der i sammendraget Form kunde komme til at lyde saaledes, f. Ex. *Lýtingr*. Dette Navn maatte da allerede paa den Tid, da AB. blev skrevet, være blevet ukjen-

¹⁾ Dette har jeg ellers kun truffet i det af Kålund, Bidrag til en hist. topogr. Beskrivelse af Island II 366 efter et Haandskrift anførte *Lingulfs fiordur* paa Island, hvilket Navn dog af Udgiveren antages at skrive sig sig fra en Feillæsning. En saadan Feil synes dog at tyde paa, at Navnet har været kjendt som Mandsnavn, *Lingulf* findes som gammeldysk Mandsnavn (Förstemann, Namensbuch I 847).

deligt i Udtalen. *Lyngstad* findes ogsaa paa Hadeland (i Gran) og i Vik Sogn i Søndfjord, jvfr. *Lyngsvaag* i Spind Sogn, Lister.

105. **Reitan**, af reitr m. (endnu brugt i Folkesproget), Agerflek, Havebed og idethele afgrænset Stykke, Rude osv., hvoraf mangfoldige Stedsnavne, fornemmelig nordenfjelds.

106. **Ulstad**, udt. *Ølsta* (kort ø, tykt l). Ser nærmest ud til at være sammensat med et af Mandsnavnene *Ulv* eller *Ølve* (Ulfstaðir eller Ølvisstaðir).

108. **Jule**. Matrikelens Form ligger langt fra Udtalen, der er *Juggel* (Tost. Bet. og tykt l). Efter Skrivemaaden i Jordebøger fra 16de og 17de Aarh. maa Navnet antages at have begyndt med *Hj* – i den oprindelige Form (Hegle 1520; Hiøyle 1550; Hiulum 1559; Hiugle 1590; Hiule 1668). Forøvrigt ved jeg intet at anføre til Oplysning.

109. **Øksaal**, udt. *Økksøl* (lukt o, tykt l). Er intet andet end det vel bekendte Navn *Opsal* (Uppsalir); *ps* er her i Udtalen gaaet over til *ks*, som ofte sker med *ps* og *fs*, og særlig ofte i dette Stedsnavn. Ogsaa andre Navne ere ved denne Overgang blevne ligesaa ukjendelige som dette, f. Ex. *Oxaas* i Egge Sogn ved Stenkjær, i AB. 11 skr. *Vpsas* og endnu 1590 *Opsaas*, af *Ups* (*Ufs*), steil Bergvæg, og *Oxerød*, udt. *Økksrø* (lukt o) i Onø, hvis gamle Navn efter RB. 292, 490 er *Alfsrud*. Endnu stærkere forandret er *Opsal* i *Øksvold* i Sparbuen (AB. 15 skr. af *Vpsalom*), hvor falsk Udledning af *Vold* har gjort sig gjældende, efterat *ps* var blevet til *ks*.

Sal har i denne og lignende Sammensætninger vel ingen anden Betydning end Bolig, Gaard, saa at Navnet alene betegner Gaarden som høitliggende.

111. **Gausen**, udt. *Gausa* (Tost. Bet., uforandret i Dat.); af *Gausom* AB. 5, maa være afledet af *gjosa*, strømme ud med Voldsomhed. Adskillige Stedsnavne synes dannede af denne Stamme, som *Gausdal* i Gudbrandsdalen, kaldet efter Elven *Gausa*; *Gausen* i Botne og i Hof i Jarsberg, udt. *Gausen* med Enst. Bet. (i *Gausinne* RB. 234. DN. II 171. IV 198 o. fl. St.); *Gause Reid* i Hosanger (*Gausareid* MB. 176. 199); *Gausemæl* i Hornindal. Ialfald i de fleste Tilfælde synes til Grund for disse

Gaardnavne at ligge et Elvenavn Gaus eller Gausa f.; ogsaa ved denne Gaard er der en Bæk, som kan tænkes at have baa- ret Navnet.

114. **Raastad** (udt. med kort Vokal i 1ste Stavelse); muligt Rauðsstadir af Mandsnavnet Rauðr.

115. **Raastadaunet**. S sammensat med det i trondhjemske Stedsnavne saa almindelig auðn n., nu *Aunet*, der er af samme Stamme som auðr, øde, og svarer til det andetsteds i Landet forekommende Navn *Ødegaarden* (som forøvrigt vistnok gjen- nemsnitlig er af yngre Oprindelse). Som dette betegner det vistnok fra først af Gaarde, der have været Underbrug under andre og som Følge deraf ubeboede; senere synes det at være gaaet over til at betegne mindre Parter af Gaarde, hvorfor det oftest findes, som her, sammensat med Hovedgaardens Navn. Man har det som Gaardnavn baade i Nominativ, *Aunet*, og i Dativ, *Aune* (auðni). Søndenfjelds er Auðn sjældent som Navn og, hvor det forekommer, gjerne vanskeligt at gjenkjende i den nuværende Skrift- og Udtaleform (f. Ex. *Aande*, udt. *Aanne*, i Søndre Fron; *Aadna*, udt. *Ønna* med Enst. Bet., i Solun; *Auen*, udt. *Aun*, i Hof i Jarlsberg).

116. **Krokaas**, udt. *Kraakkaas*. Man har altsaa her den idethele i Matrikelen hyppige feilagtige Skrivemaade *Krog* — eller *Krok* — for *Kraak*: —. *Kraake* (kráka) findes som 1ste Led i mange Stedsnavne. I de fleste Tilfælde er vistnok ved disse S sammensætninger at tænke paa Ordets Brug som Fuglenavn eller som Kvindenavn; men det findes ogsaa brugt som Elvenavn (*Store* og *Lille Kraaka* hede f. Ex. to Elve i Værdalen, der falde i Inna søndenfra ved Sul). Ligger Stedet ved Søen, kan Navnet ogsaa komme af den hyppige Brug af *Kraaka* som Navn paa Skjær og Holmer. — Ved Navne, hvor et s følger efter *Kraak* (*Kraakstad* o. lign.), er flere Oprindelser mulige, f. Ex. af Krákr, der ialfald paa Island brugtes som Mandsnavn i Middelalderen.

120. **Kirkenæs** har sit Navn af den Sognekirke, som stod her i den katholske Tid og blev nedlagt ved „Reformatsen“ 1589.

121. **Vistven**, udt. *Vessvennan* (lukt e i 1ste Stavelse). Nav-

nets sidste Led er vin, i Flertalsform: første Led kan være Navnet paa den nærliggende Gaard *Vist* (nedenfor No. 125) som den nuværende Skriftform antyder; at t er udtrængt i Udtalen, indeholder intet paafaldende. Sammensætningen synes dog ei at kunne være ensartet med (eller ligesaa gammel som) de sædvanlige Sammensætninger med vin, da det sidste Led isaafald i denne Egn neppe kunde have beholdt sin fulde Lyd i Udtalen. Sagen hænger maaske saaledes sammen, at Gaarden oprindeligt har været et under *Vist* hørende Jordstykke, som har havt Navnet *Vinjar* (udt. *Vennan*), og senere, offerat være blevet en egen Gaard, paa Grund af den gamle Forbindelse med *Vist* er blevet kaldet *Vist-Vennan*. Sammensætningen maatte isaafald være fra forholdsvis sen Tid.

122. **Skjemstad**, udt. *Sjæmmsta* (saa opgivet; maaske dog rigtigere *Sjænnsta*, da Rektangelkartet skriver *Skjenstad*). I ethvert Fald er vel n, ikke m, her den oprindelige Lyd (skr. *Skenestad* 1520. *Skiønnstad* 1590). m og n vexle forresten hyppigt med hinanden i Udtalen, især foran s; saaledes udtales mange af de med *Hjalm* — sammensatte Navne nu *Jæln* — eller med bortfaldet l *Jænn* —, naar s kommer efter (f. Ex. *Jensegg* i Trygstad, efter RB. 183 oprindelig *Hjalmsegg*), og omvendt hed *Bromstad* paa Strinden efter Navnets Form i Jordbøger fra 16de og 17de Aarh. oprindelig *Brunstad*, ligesom *Brunstad* i Kvam Sogn i Stod, der har beholdt den gamle Form i Skrift, udtales *Brommsta* (lukt o), ganske som Gaarden paa Strinden. Samme Navn som her have vi i *Skjenstad* paa Strinden og i det søndenfjelds paa flere Steder forekommende *Skinstad*, udt. *Sjinnsta* (Nes paa Hedemarken, Østre Toten, Modum). Disse Navne kunne være sammensatte med *skinnari* m., en Garver (altsaa oprindelig *Skinnarastaðir*). Paa Island findes et *Skinnastaðir* (Hunavatus Syssel), der vel er at forklare paa samme Maade.

125. **Vist**, udt. *Vesst* (lukt e eller aabent i); af *Viste* AB. 7. Navnet kommer af vera, at være, og betyder vistnok: Opholdssted, Bolig. Findes i det Trondhjemske ellers ogsaa i Værdalen og i Sparbuen. Dativformen lyder *Visti* ogsaa for Gaar-

den i Værdalen i gamle Diplomer, (DN. III 136. V 144, fra 1325 og 1346), og den gamle Nominativform er vel *Visti* n. I andre Landsdele, hvor tonløs vokalisk Endelse ikke som her nu sløifes i Udtalen, lyder ogsaa Navnet endnu *Viste*, saaledes i Vaage, i Vestre Slidre (i *Visti* 1404, DN. II 438 o. fl. St.) og i Hetland ved Stavanger (a *Visti* 1342, DN. IV 219). *Vister* (fem. Flertal) findes i Eidsberg og i Tune (bevisende for *Kjønet* er DN. I 299). Desuden forekomme enkelte S sammensætninger med denne Stamme, som *Vistdal*, Sognenavn i Næsset i Romsdalen, hvis gamle Form efter DN. XI 228 maa have været *Vistardalr*.

127. **Glimstad**, udt. *Glømmsta*; skr. Glymstader i et Tillæg fra senere Del af 15de Aarh. i AB. 7 og Glymstad 1520. Maaske oprindelig Glúmsstaðir, af Mandsnavnet Glúmr. Skrivemaaden med y i 15de og 16de Aarh. kunde forklares af, at den nuværende Udtale med ø alt da var kommen i Brug, og blev misforstaaet som svarende til oprindeligt y.

128. **Hestveiten**, udt. *Hæssveita*, Dat. *Hæssveiten*. Første Led kan være Dyrenavnet *Hest* eller ogsaa *Hedins* -, af Mandsnavnet *Heðinn*, der nu i flere Stedsnavne er blevet til *Hess* -, f. Ex. *Hestvet* i Vestby (Hedinspueit RB. 127. 254), *Hesbøl* paa Eidskogen (Hedingsbøle RB. 461), *Hessegjerve* i Stranden paa Søndmør, udt. *Hæsskjerren* (Hedensgerde i det gamle, senest af G. Storm udgivne genealogiske Stykke, Christiania Videnskabselskabs Forhandl. 1875 S. 102), *Hæstad*, udt. *Hæssta* i Frænen (Hedensstaðir 1336, DN. IX 125). Den sidste Forklaring synes den rimeligste. Var 1ste Led *Hest*, kunde 2det Led - *veita* neppe antages at være andet end *Veita* f., Grøft, men dette maatte nu paa Inderøen i Dativ lyde - *veitaan*, ikke - *veiten*. Tages *Hes* - som 1ste Led, kan derimod 2det Led være det i Gaardnavne sønden- og vestenfjelds almindelige *Tveit* (þveit f.), hvis Betydning i denne Anvendelse synes at være: fraskilt Stykke, Part; den gamle Form blev da *Heðinspueit*. Det er neppe nogen afgjørende Indvending mod denne Forklaring, at *Tveit*

maaske nu ikke ellers kan paavises i Stedsnavne i Trondhjems Stift.¹⁾

129. **Indgjerd**, udt. *Innjala*, Dat. *Innjalen* (tykt l). Navnet kommer, uagtet det saaledes nu er Hunkjøsord, uidentivt alligevel af gerði n., Gjerde (i Indhered udtalt *Jale*) og betyder: indgjerdet Stykke. At Intetkjøsord som Stedsnavne gaa over til Hunkjøn, er intet usædvanligt, jvfr. ovenfor No. 51 og nedenfor No. 217 og Ytterøen No. 43.

130. **Verstad**, udt. *Værsta* (kort æ). Første Led vel et Personsnavn, som *Vegeir*, *Vermund*; man kunde ogsaa tænke paa *Vidrik* og *Vidar*, men disse vilde snarere have ledet til en Nutidsform *Virstad*.

132. **Katteraas**, af kött m., en Kat (altsaa gl. Kattaráss). Dette Dyrenavn findes i temmelig mange Stedsnavne, hvoraf enkelte aabenbart ere meget gamle²⁾. Nordenfjelds træffes det flere Gange i Sættning med - *heim* (*Kattem* paa Leinstranden, i Børseskogn og i Rindalen); desuden *Kassæt* i Stadsbygden (Kattesetter i 16de Aarh.), *Katmo* i Overhalven, *Katmarken* ved Namsos (Kattamork 1341, DN. IV 213), *Kathammer* og *Katvik* i Tingvold.

133. **Rødmold**, udt. *Raumolla*, altsaa gl. Rauðamold, Rødmuld. Oftere som Gaardnavn (i Værran og i Bolsø).

134. **Fjerstad**, udt. *Fjersta* (kort, lukt e); skr. Fierestad 1520. 1533 (DN. V 797). Muligt samme Navn som *Fjærstad*, der findes paa to Steder i Sogn (i Vik og paa Balestranden); man kunde ogsaa tænke paa *Fjærildstad*, nu udt. *Fjörsta*, med langt ø, i Stranden paa Søndmør (Færelstad 1603. 1606. Fiereldstad 1616). Ved det sidste Navn kunde man fristes til i 1ste Led at finde det endnu i Folkesproget brugte *fifrildi* n., Sommerfugl (der da maatte forudsættes anvendt som Mands-Tilnavn), hvis dette Ord kunde paavises hos os at have været brugt

¹⁾ Der nævnes dog i ældre Jordebøger (1590, 1626) en nu forsvunden Gaard *Tuedt* i Kvam Sogn i Stod.

²⁾ Det kan vel være Spørgsmaal, om Navnet ikke i saadanne Tilfælde skriver sig fra et vildt Dyr af Katteslægten, da den tamme Kat utvivlsomt først forholdsvis sent er kommen til Norge.

i en Form, der lignede det svenske *fjäril*, men dertil har jeg ikke fundet noget Spor. Jfr. ogsaa Fiærines paa Hitteren, AB. 61, der vel maa være *Forsnæs* i Kvenvær Sogn.

135. **Andsæt**, udt. *Annset*. Kan forklares af et af Mandsnavnene *Ørn* eller *Arne* (Arnarsetr eller Arnasetr), eller af et med Arn – sammensat Navn (som Arnórr, Arnþórr).

136. **Refsaas**, formodentlig af Refr (Ræv) i dets Brug som Mandsnavn.

139. **Gran** (AB. 7 skr. baade Gran og Grøn), er Trænavnet *Gran* (grön f.), brugt usammensat som Gaardnavn, ligesom *Furu*, *Eik*, *Ask*, *Alm*, *Hæg*, *Bjerk* og flere Træ- og Plantenavne bruges paa samme Maade.

146. **Bøl** (udt. med lang Vokal og tykt l). Skr. 1520. 1540 Bøle og er det gamle bæli n., Bosted, Bøl, – altsaa omtrent ligebetydende med Nabogaardens Navn *Sæter*, udt. *Setran* (lukt e).

147. **Herstad**, udt. *Hærsta*; AB. 7 af Herigxstodom, 1520 Heristad. Altsaa af Mandsnavnet Herikr eller Hærekr, der findes i adskillige Stedsnavne. S sammensat med – *stad* haves det ogsaa i *Herigstad* i Haa og i Ly paa Jæderen (udtalt *Hærikst* med den der almindelige Afstumpning af – *stad*). Andre S sammensætninger: *Herreseid*, udt. *Hærssa*, den nuværende Præstegaard i Drangedal (Hærikseid RB. 571); *Herstrøm* paa Eker. Dette Mandsnavn kan neppe paavises uden i Stedsnavne, og mærkeligt nok træffes i saadanne ogsaa adskillige andre sikre eller tilsyneladende Mandsnavne paa – *rekr* eller – *rikr*, der ellers slet ikke eller yderst sjelden forekomme. Saadanne ere Alrekr (Alfrekr), Baldrekr, Bærekr, Færekr (se No. 155 nedenfor), Gærekr, Gerikr, Hoprekr, Jórekr, Kaldrekr, Kærekr og Kaurekr, Mórekr, Skildrekr. ¹⁾

¹⁾ Ogsaa *Serikstad* i Time Sogn paa Jæderen (udt. *Særikst*) synes at indeholde et lignende Mandsnavn. Som ovenfor antydet, har jeg Formodning om, at en stor Del af de herhen hørende Stedsnavne i Virkeligheden ikke have et Mandsnavn til 1ste Led, uagtet deres Skriftform i Middelalderen bestemt synes at pege derpaa. Jeg grunder denne Formodning for det første derpaa, at f. Ex. *Hoprekr*, *Kaldrekr*, *Skildrekr* klinge lidet rimeligt som Mandsnavne, og dernæst paa flere Tilfælde, der tyde paa Muligheden af, at k i saadanne Navne

150. **Hastad**, udt. *Hassta*; 1520. 1550 skr. Hattestad, altsaa gl. Hattarstaðir, der maa komme af höttir m., en Hat, brugt som Tilnavn eller muligt som Mandsnavn. Samme Gaardnavn findes i Øvre Stjørdalen (*Hastad*, skr. af Hattastadom AB. 36) og i Faaberg (*Hattestad*, udt. *Hassta*).

155. **Ferstad**, udt. *Færsta* (kort æ). Jvfr. *Ferstad* i Strinden (udtalt ligedan), der AB. 33. 118 skr. af Færixstadom, altsaa tilsyneladende af et Mandsnavn Færekr, se ovfr. No. 147. Af samme Oprindelse er *Ferstad* i Nannestad (udtalt med langt æ), skr. a Færekstadum 1316 (DN. IV 111 jvfr. 458 og RB. 285).

157. **Ingul**, udt. *Inngaal* (tykt l); i 16de Aarh. skr. Ingull, Ingula, Ingulffue osv. Maaske at forklare af gol n. (ogsaa gola f.), Kuling, Vind, i Folkesproget *Gul, Gula* (*Havgula*).

kan være indskudt foran s med følgende Konsonant (som i *Sakshaug* ovfr.), hvorved de fik en Form, der fører til Udledning af et Mandsnavn paa — rekr. Høprekr kan alene støttes paa Gaardnavnet Høpreksstadir i Vik i Sogn (BK. 50 a), nu *Hopperstad*. Men den ved denne Gaard løbende Elv skal kaldes *Hoppa*, og det synes langt naturligere at antage Elvenavnet for det oprindelige, end omvendt at udlede Elvens Navn af Gaarden. Er dette saa, maa enhver Tanke om i Gaardnavnets første Led at søge et Mandsnavn Høprekr bortfalde, og Formen Høpreksstadir kan alene forklares ved Indskydelse af k. Til Støtte herfor kan nævnes, at den samme gamle Jordebog (BK. 41 b. 42 a) kalder *Offerdal* i Aardal i Sogn Opreaksdal, men ogsaa ved dette Navn ligger det meget nær at tænke paa et Elvenavn *Oppra* (jvfr. *Obrestad* i Haa paa Jæderen, skr. a *Opprostaðum* 1311, DN. II 93). Flere af de til denne Klasse hørende Navne skrives desuden i Middelalderen vaklende, snart med, snart uden k. Saaledes skr. det ovenfor nævnte *Herstrøm* paa Eker i RB. (92. 91) baade i Hærixstræumi og i Hærestræumi (muligt altsaa opr. Hærustræumr eller Hæristræumr, jvfr. Rissen No. 1 nedenfor). *Herresta* i Bohuslen skr. i RB. 353 Hærastadir, sammesteds 536 Hærixstadir. *Skjellevik* i Sand Sogn i Senjen (hvorpaa Navnet Skildrekr beror) skrives DN. VI 349 Skildreksvik, men ellers ogsaa Skældræs —, Skiælders —, Skilders —, Skællis —, Skeldis — (se DN. VI 228. 229. 320. 393). Der synes saaledes at være adskillig Sandsynlighed for, at k i mange af disse Navne ikke er oprindeligt. Det kunde saa meget lettere komme ind, fordi Stedsnavne, dannede af virkelige Mandsnavne paa — rekr, vare hyppige.

159. **Skougsæt**, udt. *Skaaset* (langt aa); AB. 7 Skaufuosætr. Følgelig ikke af *Skog*, som den nuværende Skriftform antyder, og som efter Egnens Dialekt maatte føre til en Nutids-Udtale *Skogset* med lukt o, men af Stammen skauf, hvis Brug i Stedsnavne vil findes nærmere oplyst nedenfor ved Ytterøen No. 49. Hvis den mellemste Stavelses Vokal i AB.'s Form er rigtig – noget, hvorpaa man ingenlunde kan stole –, skulde første Led være Skaufa f. Dette ser snarest ud til Elvenavn, og maatte isaafald antages at være Navn paa den lille Bæk nordenfor Gaarden.

160. **Værdal**, udt. *Værdal* (kort æ); AB. 7 af Vardale, men allerede 1520 og stadigt senere Verdal. Efter Formen i AB. skulde Navnet være det samme som det bekjendte Bygde-
navn *Vardal* ved Mjøsen. Dette Navns Betydning er forøvrigt ukjendt, men der findes flere Stedsnavne, som se ud til at være af samme Stamme: *Varhang* paa Jæderen (skr. saaledes allerede 1328, DN. IV 159); *Værnæs* i Stjørdalen (skr. Varnes i Kongesagaerne og i Diplom fra 1391, DN. II 403); *Varlo* paa Eker, nu udt. *Vale* (skr. i Varlaom RB. 90 og Varlom 1395, DN. II 413). – Navnet er altsaa vel forskjelligt fra Bygdenavnet *Værdalen* (Veradalr), og den bekjendte Høvding Vegard Veradal i Haakon Haakonssøns Tid kan ikke, som man tildels har antaget, have været fra denne Gaard, men har formodentlig havt sit Hjem i Værdalen. ¹⁾

165. **Bosnæs**, udt. *Baassnes*; skr. Bosnæs allerede 1422 (DN. III 477). Den oprindelige Form er vistnok Botnsnes, af *Botn*. Borgenfjorden knibes her stærkt ind, og den indenfor dette trange Sted liggende Del af den har vel engang været kaldet *Botnen*; *Bosnæs* bliver da „Næset ved Indløbet til Botnen“. Man sammenligne *Botsenden*, udt. *Baassenmen*, den inderste Del af Furnæs-fjorden i Mjøsen (almindelig skr. *Baalsenden*, som om det kom af *Baad*).

167. **Hamsaas**, i AB. 7 Hamarsaas; vel af hamarr i Betydningen Berghammer.

¹⁾ *Værdal* i Sande Sogn i Jarlsberg skrives i 16de og 17de Aarh. stadigt *Hverd*; det maa altsaa være af en med hv begyndende Stamme og være forskjelligt fra begge de andre *Værdal*-Navne,

168. **Halde**, udt. *Hall*; 1520 Halle. Udentviwl af Stammen hall -, heldende, med Hensyn til Gaardens Beliggenhed i en Holding. Gl. Form muligt Halli, Dat. af hallr m., Holding. Jvfr. *Hallan* i Værdalen (lignende Beliggenhed) og No. 208 nedenfor. — Det er dog ogsaa tænkeligt, at dette Navn og flere af lignende Form kunne komme af hallr m., stor Sten.

169. **Ring**, formodentlig gl. hringr m., en Ring. Som Gaardnavn er *Ring* usammensat sjældent (*Ringen* findes i Meldalen og i Halse); som Navn paa Husmandspladse er det derimod ikke ualmindeligt paa sine Steder paa Østlandet.

170. **Aarfald**, udt. *Aarfalle*, Dat. *Aarfalli*. *Fald* (fall n.) bruges ofte i Stedsnavne, enkelt og sammensat (f. Ex. *Aakerfald* i Tingvold, *Bergfald*, *Landfald*, *Lerfald*, *Jordfald*, *Hammerfald* i Folden i Saltens Føgderi). I Regelen ligger vel et paa Stedet foregaaet Jord- eller Bergfald til Grund for Navnet, dog ikke altid. Saaledes er *Ludefald* i Høilandet, Guledalen (udt. *Lufalle* med lukt u) visselig gl. hlutfall, Lodkastning, og sigter formodentlig til, at Gaarden engang ved et Skifte er tilfaldt en Mand ved Lodkastning, eller til noget lignende Forhold; af samme Oprindelse er maaske *Løfald* i Rindalen. — I nærværende Tilfælde synes 1ste Led *Aar* — at være Genitiv af á f., Aa (den forbi-løbende lille Elv).

171. **Rødsæt**, udt. *Røset*. Skrives i AB. 7 Rossætr og maa derfor antages at komme af hross n., Hest. Allerede 1520 skr. Rødsetter.

174. **Roel**, udt. *Rol* (langt, lukt o og tykt l). Allerede Navnets Form vækker Formodning om, at det er stærkt afslidt og sammendraget, og dette bekræftes ved Formen i AB. 8: af Rygualom. Sidste Led i denne Sættning er enten hváll m., en Forhøining (især en rundagtig, isoleret), der bruges meget i Stedsnavne, baade i denne Form (i det Trondhjemske lydende *Kvaal*, *Kaal*) og i Formen *Hol* (hóll m.), — eller det er váll m., hvilket vel er sandsynligere. Dette sidste Ord, der nu ei længere kan paavises som Appellativ i det gamle Sprog, bruges efter I. Aasen i Folkesproget i Betydning: „Stammer og Rødder af brændte Træer, Stub paa en afbrændt Mark.“ Som Stedsnavn

maa det derfor med Hensyn til Betydning kunne sammenstilles med *Braate, Sve, Brenna* osv. Det findes hyppigt brugt saaledes, dels usammensat, især i Flertallet *Vaaler*, dels i S sammensætninger (da almindelig nu ved Forvexling skr. — *vold*). — Navnets 1ste Led skulde efter Formen i AB. synes at være hryggr m., en Ryg, hvortil Gaardens Beliggenhed paa en fra de østfor liggende Høider ned mod Strømmen udskydende Ryg kunde passe. Denne Forklaring har dog det mod sig, at det dobbelte gg i hryggr ikke vilde have havt saa let for at forsvinde i Udtalen. Prof. Bugge formoder, at Formen i AB. er Feil for Rugualom, eller muligt en Sideform deraf; Navnet giver isaafald den meget rimelige Mening: *Rugbraaterne*.

179. *Hø*, udt., som det skrives; AB. 8 Høy. Denne Form forbyder vel her at tænke paa det *Hø*, der findes i adskillige Navne paa Fjeldtoppe (*Fokstuhø* osv.), og som desuden neppe kan paavises saalangt mod Nord som her.¹⁾ Muligt staar Navnet i Forbindelse med det i det Trondhjemske paa flere Steder (i Singsaas, Værdalen, Sparbuen) forekommende *Høen*, som er Hunkjønsord (*Høa*, Dat. *Høen*); men dettes Betydning er ukjendt.²⁾ *Høi* i Overhalven og *Høie* paa flere Steder søndenfjelds er forskjelligt; det er en Udtaleform af *Haug*, der tildels ikke lyder ganske saaledes, som den skrives; i Overhalven f. Ex. nærmest *Haa* med lang Vokal.

180. *Svarva*, udt. med Tost. Bet.; af Swarfade AB. 8, Sworwod 1520; altsaa Nomin. Svarfaðr m. Findes ogsaa i Beitstaden og paa Snaasen. Kan maaske sættes i Forbindelse med Folkesprogets *svarva*, at gaa i Ring, svinge rundt. Svarfaðr synes ogsaa at forekomme i S sammensætning med — *stad* og — *dal*; saaledes kan *Svarstad*, den nuværende Præstegaard i Lardal i Jarlsberg og Larv. Amt, efter de vaklende Skrivemaader i Diplomer formodes at have hedet Svarfaðarstaðir, og Svardal i Svanø Sogn i Søndfjord Svarfaðardalr (Svarfervadralsdalr,

¹⁾ Det nordligste Sted, hvorfra jeg har seet Fjeldnavne, dannede med — *hø*, er Todalen i Nordmør.

²⁾ Prof. Bugge har gjetningsvis ytret for mig, at dette *Hø* kunde være sammendraget Form af *Háey* (*Haa* — *Ø*), jfr. Rissen No. 26.

Suaruadalr BK. 24 a 20 b). Ogsaa paa Island er der en Svarfaðardalr (Øifjord Syssel), hvis Navn udledes af Landnamsmandens Tilnavn, þorsteinn svarfaðr (Landn. III 13). Sammensætningen med *-stad* i Norge tyder ogsaa paa Brug af Svarfaðr som Navn eller Tilnavn; isaafald kan det i de sidst anførte sammensatte Stedsnavne neppe have samme Mening som i de før nævnte usammensatte.

182. **Kurven**, udt. *Kuru*, Dat. *Kurun* (kort Vokal i 1ste Stavelse). Udtalen viser, at Navnet ikke, som man kunde tænke efter Skriftformen, er sammensat med *-vin*, men at det er opstaaet ved „Ligedannelse“ af et Ord i svag Femininform med kort Vokal i 1ste Stav. (kara, kora eller lign., ligesom f. Ex. stofa bliver til *Stugu*). Noget saadant Ord kjendes ellers ikke. 1520 skr. Korv, 1559 Kurffuenn, 1590 Kurenn.

183. **Kværkild**, udt. *Kværkjillen*, Dat. *Kværkjilla*. Kunde muligt være det samme Navn som det i AB. 117 fra Guledalen anførte i Hwarhiellom (som nu ei længere kan paavises der). 2det Led er isaafald gl. hjallr, hjalli m., der betyder Afsats i en Skraaning (Terrasse), flad Høide o. lign., og er meget anvendt i Stedsnavne, nu i de fleste Dele af Landet udtalt *Jall*, *Jell*, men i denne Egn som usammensat Ord *Hell* med lukt e (se nedenfor No. 250). 1ste Led kan være det samme Hvar -, som man har i *Kvarberg* i Vaage (a Huarbærghum 1381, DN. VI 350) og *Kvarberg* i Ringsaker (skr. Huarberg i 16de og 17de Aarh.), jvfr. *Kvigjerdet* paa Strinden, udt. *Kvejale* (langt, lukt e), i AB. 32 skr. Huargerde, 1559 Querregere, 1590 Quattgierdt. Dette Hvar - kan vel neppe være det samme som Hvarf - af hverfa, vende sig, forsvinde; derimod kunde det staa i Forbindelse med Navnet *Hvaara*, udt. *Vaara*, i Hedrum, i RB. 48 i Hwarom, hvoraf *Hvarnæs* sammesteds, udt. *Varnes* med langt a, i RB. Hwaranes.

184. **Ystad**, udt. *Ysstu* (lukt y); i 1359 skr. Yssåstadir (DN. II 288). Usikkert; kan neppe sammenstilles med det med *-vin* sammensatte *Yssin*, som man har i *Ysse* i Værdalen og i *Yssen* i Frogner Sogn paa Romerike; ialfald det første af disse Navne udtales med aabent y.

186. **Stenstad**, udt. *Steinsta*. Af Mandsnavnet *Stein*, eller af et af steinn afledet eller dermed sammensat Navn, som Steini, Steinarr, Steinulfr.

189. **Krokum**, udt. *Krokan*, Dat. *Krokaam*. Af krókr m., en Krog, der findes i mange Stedsnavne, vistnok med meget forskjellig Mening (Bøining af en Elv, en Vei, en Strandlinie o. lign., afsides Beliggenhed – tilkrogs – osv.)

190. **Følstad**, udt. *Følsta* (kort ø, tykt l); skr. i Folstadum 1345 (DN. II 226), jvfr. AB. 9. Til Sammenligning kan anføres *Følstad* i Værran (i Folstadom AB. 6, udt. m. langt ø); *Følstad* i Støren, udt. *Faallstø* (i Folstadom AB. 46. 117); *Follestad* i Ørsten, udt. *Follsta* (aabent o), 1520 skr. Follestad, Foldestad; Follestad i Gjerpen, udt. *Faallsta*; *Follestad* i Røken, udt. *Faallesta* (Foldustadir RB. 280, Follastadir i et senere Tillæg sammesteds 109); *Følstad* i Skogn (Folstader AB. 22; Folstader sammesteds, det sidste dog muligt en anden Gaard). Disse Navne ere neppe alle af samme Oprindelse; nogle af dem, som nærværende, kunne tænkes at komme af foli m., en Fole, brugt som Tilnavn (jvfr. Tord Folesøn i Olav d. hell. Saga).

191. **Gaufel**, udt. *Gavl* eller *Gavlen*. Matrikelens Form er en af de hist og her gjenstaaende Levninger af det 16de og 17de Aarh. bogstavrigte Retskrivning (her skrives f. Ex. 1626 Gaufuel). Af Gavl i Betydning: Bergvæg.

193. **Klæt**, udt. *Klætten* (Enst. Bet.) af klettr m., Klint, Bergknat.

195. **Loraas**, udt. med langt, lukt o. Lidt nordenfor, paa Grænsen mellem Inderøen og Sparbuen, løber en Elv, ved hvis nordre Bred ligger den til Sparbuen hørende Gaard *Lorvik*. Følgelig har Elven hedet *Lóra*, og begge Gaarde have sit Navn af den. *Lora* findes endnu brugt som Elvenavn ialfald paa et Sted i Landet, om den betydelige Elv, der sydfra falder i Laagen nedenfor Skydsstationen Holset i Lesje, skr. *Lora* (Loro kvern) 1326 i DN. II 135.

197. **Grande**, udt. *Grannan*, Dat. *Grannaam*. Af det endnu tildels i Folkesproget brugte Ord *grandi* m., sandig Strækning ved Vand (Stedsnavne deraf især i det Trondhjemske).

200. **Röske**, udt. *Røisje*; af Rydiaskeide AB. 9, Rødeske 1520, Rodskiedt 1540. Sidste Led er det overalt i Landet i Stedsnavne almindelige skeið (skeiði) n. Dette Ord bruges baade i det gamle Sprog og i det nuværende Folkesprog i meget forskjellige Betydninger, der alene kunne sammenfattes under Grundbegrebet: Stykke, Mellemrum, saavel i Tid som i Rum. Saaledes kan det nok ogsaa i Stedsnavne have forskjellig Mening; den af Appellativets Betydninger, som det ligger nærmest at tænke paa ved Stedsnavnene, er dog maaske: Ride- eller Løbebane (eller dertil skikket Sted). 1ste Led er maaske at udlede af det i Stedsnavne meget brugte ryðja, at rydde.

205. **Gjelsaas**, udt. *Jellsaasen*. Kan forklares paa flere Maader, som af gil n., Kløft, Revne; af Mandsnavnet Gils; af Mandsnavnet Hjalnr; af hjallr (ovfr. No. 183). Af gil vilde dog maaske snarest være fremkommet Udtale med enkelt, tykt l.

207. **Aasum**. Skriftformens Endelse er urigtig, da Gaarden heder *Aasen* (skr. ogsaa Aas eller Aasen i 16de Aarh.)

208. **Haldum**, udt. *Hælløm* (og i Bygden nok almindelig skr. *Hellem*). Matrikelens Form maa for Vokalens Vedkommende være rigtig efter Oprindelsen, da 1ste Stavelse skrives med *a* i alle ældre Jordebøger fra 1520 af. Er da vel at forklare af en af de ved No. 168 omtalte Stammer hall -, heldende, eller hallr Sten, og er samme Navn som *Hallem* i Værdalen; Udtaleformen beror paa uren Udtale af *a*.

209. **Rødfloen**, udt. *Raufloa*, Dat. *Raufloen*. Maa vel være den Gaard, der AB. 9 skrives Rydhafslo; men i denne Form ser det ud til at være en Feil.¹⁾

211. **Lundsauet**, udt. *Lommsaune* (lukt o). Skriftformen giver dog vistnok den rette Forklaring af Navnet, og den afvi-

¹⁾ Her kan bemærkes, at der som sidste Led i adskillige nordenfjeldske Stedsnavne synes at være brugt et Ord sló f., af uvis Betydning; *Eklo* i Værdalen (af Egslo AB. 17); *Hongslo* i Ørkedalen (af Hognaslo AB. 53); *Hundlo* i Stod (af Hundaslo AB. 11); *Høislo* i Skogn (af Høsløe AB. 21); *Myrslo* i Sparbuen, udt. *Myrsloa*, Dat. *Myrsloen*; *Meslo* i Rennebu, udt. *Mæslo* (langt æ), Som man ser, bliver s i disse Navne tildels udtrængt, naar det kommer til at staa mellem to Konsonanter.

gende Udtale kommer af den hyppige Vexlen mellem *m* og *n* foran *s* (se ovfr. ved No. 122). Gaarden kan engang have hørt til *Lunde* (No. 202) som Sæter eller Underbrug. Udtalen med *m* er temmelig gammel (skr. *Lumsønn* allerede 1559).

214. **Leksæt**, udt. *Læktset*. 1ste Led kan være Mandsnavnet *Leikr* (eller ogsaa *Leifr*; *fs* kunde nemlig gaa over til *ks*, jvfr. No. 109).

215. **Salberg**, udt. *Sallber* (Enst. Bet.). AB. 9 skr. *Sadulberg*, altsaa af *söðull m.*, en Sadel. Har sit Navn af Beliggenheden i en Sænkning mellem to Høider, som den viser sig fra *Søen*. Af samme Oprindelse er f. Ex. *Saltvet* i Enebak (*Sadulpueit* 1360, DN. I 286, jvfr. RB. 239), hvilken Gaard ligger i et Skar mellem to Aaser. Som Navn paa Fjeldtoppe med en Sænkning i forekommer *Sadlen* oftere (et af de mest bekjendte af de saaledes skrevne Fjeldnavne, *Mösadlen* paa Hindøen, er dog utvivlsomt urigtigt skrevet; det skal være *Mösalen*, gl. *Meyjasalr*, af *salr m.*, en *Sal*).

217. **Koen**, udt. *Koa*, Dat. *Koen* (lukt *o*; Enst. Bet.); i AB. 8 skr. af *Kodhi*, og sammesteds nævnes en Gaard *Kodzberg*, formodentlig en Part af *Koen*, der senere igjen er gaaet ind under Hovedgaarden. Navnet sees altsaa før at have været masc. eller neutr., medens det nu er fem. (jvfr. No. 51 og 129). *Kodzberg* (AB. 50. 46) findes ogsaa i *Rennebu* og i *Singsaas*, paa begge Steder udtalt *Kossber* med lukt *o* (*Kodaberg* i *Sparbuen* i AB. 15, nu *Kaaberg*. afviger ved aaben Udtale af *o*). Af samme Stamme er muligt ogsaa *Koet*, Navnet paa den Fjord, der nordfra gaar ind til *Valseidet* mellem *Aaffjorden* og *Bjugn*. Ogsaa et Gaardnavn *Kað*, i *Kaði* forekommer: *Kai* i *Fron Sogn* paa *Follo* (RB. 117. 134. 285); *Kai* i *Vang* paa *Hedemarken* (*Kade* 1550), og det nu forsvundne *Kadh* paa *Toten* i AB. 102 (saaledes i *Haandskriftet*; i *Udgaven trykt Kodh*). I *Asker* findes en Gaard *Köien*, udt. *Kaaja* eller *Köja* med Enst. Bet. og i RB. 113 skr. *Kodena* (acc. sing. med Artikel); her synes man altsaa at have et *Hunkjøn*sord *Koð* eller *Köð*. Om Betydningen af disse Navne kan jeg intet sikkert oplyse.

218. **Austad**, AB. 8 af *Audigxstadum*, af *auðigr*, der som

Adj. i det gamle Sprog betyder *rig*, men maa have været brugt som Mandsnavn, da det oftere findes i Sammensætning med *stad*. Auðigsstaðir, nu *Austad*, findes saaledes ogsaa i Romedal og i Ullensaker. Navnet *Austad* kan dog paa sine Steder være af anden Oprindelse (f. Ex. af Mandsnavnet Auði eller af Kvinde­navnet Auðr).

221. **Hellberg**, udt. *Hællber*; 1520 Helleberg. Kan være gl. Helluberg, af hella f., en Helle. (Berg, hvori brydes eller kan brydes Heller? se Fritzner under Ordet).

223. **Agle**, udt. *Æggle* (tykt l). Samme Navn paa Snaasen (udt. *Æggl*), og i Fosnes er der en Gaard *Aglen*, udt. *Æggliin*, Dat. *Ægglaam* (i AB. 85 Agla i Akkusativ); i Eikefjord Sogn i Søndfjord findes en Fjeldgaard *Agledal*.¹⁾ Ved Gaarden i Fosnes er der et Fjeld, som efter Kartet kaldes *Aglen*. Betydning ukjendt.

225. **Hemre**, udt. *Hæmmre*; 1559 Hembrenn. Vistnok gl. Hemrin, sammensat af hamarr, Berghammer, og vin. Denne Sammensætning findes oftere som Gaardnavn, saaledes i Hegre Sogn i Stjørdalen, i Nærødalen i Sogn og i Opheim Sogn paa Vossestranden (paa de to sidste Steder urigtigt skr. *Himre*).

226. **Aalberg**, udt. *Ølber* (langt ø, tykt l); gl. Form vistnok Alaberg (Aalebergh 1540). Første Led er da *Aal* (áll m.), endnu brugt i Folkesproget i den oprindelige Betydning: Stribe, smalt Baand (især om mørk Rygstribе paa Dyr og om dybe Render i Sø eller Elv). Gaarden kan have faaet dette Navn af forskellige Grunde, f. Ex. at det Berg, hvorefter den nævnes, har havt Striber af Farve, forskjellig fra Grundfarven. *Aal* træffes ofte i Stedsnavne. Meget almindeligt er det usammensat eller som 2det Led i Grænde- og Bygdenavne; *Aalen* øverst i Guledalen²⁾, *Aalen* i Faaberg, omkring Lillehammer, *Aalen* i Løiten

¹⁾ Ogsaa det nu glemte Bygdenavn Agló i Skatvold Sogn i Stjørdalen (Fagrskinna S. 30, AB. 33) kunde tænkes at være af denne Stamme, altsaa oprindeligt Agl — 16.

²⁾ Nabobygden *Holtaalens* Navn udtales *Haltdalen* og skr. i Holdtdale 1345 i DN. II 226. Den nu brugelige Skriftform (der forøvrigt findes allerede AB. 48) er da vel en Forvanskning, fremkaldt ved Navnet paa det nærliggende *Aalen*. I ethvert Fald er Iste Led at forklare af Elve­navnet *Holta*.

paa Hedemarken (DN. IV 151, 719, 799. VII 330), *Aalen* i den sydøstlige Del af Gran paa Hadeland, *Ulleraal* (Ullaráll), endnu brugeligt Navn om en Del af Haug Sogn paa Ringerike (DN. I 273); *Frýáll*, Bygd i Søndre Land (DN. I 314, jvfr. III 485). I denne Anvendelse kunde man tænke sig, at en Opfatning af Bygden som en Stribe inde i eller paa Kanten af Ødemarken laa til Grund. Som Gaardnavn findes *Aal* i Sogndal i Sogn (Præstegaarden) og i Kvam Sogn i Stod (her udtalt *Ol* og skr. Ooll allerede AB. 12¹), *Aalen* i Vefring Sogn i Søndfjord, *Repaal* paa Voss (Ripall BK. 71 b o. fl. St.). Ogsaa *Aal* i Hallingdal er vel egentlig Gaardnavn og er kun blevet Bygde- navn derved, at Kirken ^{er}stod paa Gaarden. *Aalberg* findes foruden her ogsaa i Sparbuen, i Leksviken (Alaberg AB. 27) og paa Bynæsset (Præstegaarden). *Aalborg* (Álaborg), et fra den danske By ved Limfjorden vel bekjendt Navn, haves som Gaardnavn i Eidsvold og i Sæm ved Tønsberg (her *Aaleborgen*). I Fjordnavne er *Aal* ogsaa brugt, naturligt nok, da en smal Fjord let opfattes som en Stribe eller kan have dybe Render, saaledes *Aalfjorden* (Álfjörðr) i Vikebygden i Søndhordland og Gaarden *Aalefjær* (d. e. *Aalefjord*) ved den inderste Vik af Topdalsfjorden østenfor Christiansand. *Aal* -, *Aale* - i Begyndelsen af Stedsnavne er forøvrigt ofte af anden Oprindelse (kan f. Ex. komme af Personnavnene Atli og Álöf og af Trænavnet *Alm*). Identisk med dette Navn Aalberg maa være det søndenfjeldske *Olberg* (Trygstad, Askim, Høland, Krødshered), udt. med langt, lukt o og skr., som nu, allerede i Middelalderen.

228. **Grønnesby.** Egentlig *By*, men ogsaa, for at adskille den fra andre By-Gaarde i Egnen, kaldet *Grønnesby*, efter det her i Beitstadfjorden udstikkende Næs (Grønnes AB. 5, jvfr. DN. I 757, hvor Grenness anføres som Gaard og dermed vel menes netop denne Gaard). *Grønnes* findes som Gaardnavn i Kvam Sogn i Stod, ogsaa der skr. Grønnes AB. 10. Uagtet det enkelte *n* i denne Form kan Navnet dog vel forklares af Adjektivet *grøn* (det grønne Næs).

¹) saaledes Haandskriftet; i Udgaven A all.

233. **Skjelvaagen**, se No. 242.

234. **Gangstad**. *Gang* – haves i mange sammensatte Stedsnavne, vistnok at forklare paa forskjellig Maade. I nogle Tilfælde synes det at komme af *ganga*, at gaa (muligt tildels gennem et deraf dannet Elvenavn *Ganga*), som i *Gange* i Bamle (urigtigt skr. *Gunge*, udt. *Gaange*); *Gangeskar* i Selje i Nordfjord; *Gangdal* i Etne, i Jondal og i Sannikedal.¹⁾ Paa andre Steder er den oprindelige Form *Gagn* –, der igjen kan forstaaes paa mere end een Maade. Tildels synes det brugt i samme Mening som *gagn* – i *gagnvart* (ligeoverfor), som i *Gangnæs* i Høland (*Gagnes* og *Gangnnes* RB. 276. 450), liggende ved et Næs i Øgderen Sø ligeoverfor Heimnes²⁾; herhen hører maaske ogsaa det vestenfjelds forekommende *Gangstø* (Eid Sogn i Fjelberg, Fuse, Vikebygden, Flekkefjord³⁾ og *Gjengstø* (i Halse og i Hevne). I andre Tilfælde ser det ud til, at *Gagn* – maa forstaaes som *gagn* – i *gagnvegr* (*Gjenvei*), f. Ex. *Gangau-net* i Børseskogn, der vel er samme Gaard som *Gagneid* AB. 56⁴⁾. *Gangstad* findes ogsaa i Leksviken, i Vatne Sogn paa Søndmør og i Ullerø Sogn i Skjeberg; desuden nævnes i Jordebøger (1590. 1624) en nu forsvunden Gaard af dette Navn i Klæbu. For Gaarden i Skjeberg haves som ældre Form *Gagnastadir* (RB. 226. 509, jvfr. DN. III 740). I denne Sammen sætning er det rimeligt i det 1ste Led at søge et Navn eller Tilnavn (jvfr. gammeltysk Mandsnavn *Cagano*. Förstemann, Namensbuch I 456).

235. **Hustad**, udt. *Hussta* (lukt u); af *Hustadhom* AB. 5. Findes desuden i Bu i Romsdalen, udt. som her, skr. a Husto-

¹⁾ Jvfr. *Göngufoss* i Arnarfjorden paa Island (en Fos, hvorunder man kan gaa) og *Gönguskarð* i Skagafjords Syssel og i Nordre Mulesyssel sammesteds (Kålund I 565. II 62. Safn til sögu Islands II, 488).

²⁾ Om *Ganes* i Vemundvik Sogn ved Namsos (*Gagnæs* AB. 86, udt. med langt a) tror jeg efter Udtalen snarest, at det kommer af *gaga*, at bøje tilbage (det tilbagebøiede Næs, se I. Aasen under *gaga*).

³⁾ Ogsaa paa Island (*Gagnstøð* No. 144 i Jordebogen for Nordre Mulesyssel).

⁴⁾ Jvfr. *Gagnheiðr* paa to Steder paa Island som ældre Navn paa Fjeldovergange, Kålund I 157. II 243.

dum 1329 (DN. II 149), i Hjøringfjord, hvor det skrives Husastadir i Haakon Haakonssøns Saga (Erkebiskoppen Pétr af Húsastöðum), og hvor det skal udtales med langt, lukt *u*, og i Lødingen i Nordland, udt. som her, skr. af Husastadhom AB. 94. Det ligger nær at udlede Navnet af hús, et Hus, men det har sine Betænkeligheder, fordi *stad* ellers pleier at sammensættes med Navne, og fordi hús ikke passer saaledes her som i andre S sammensætninger, hvori det er forbundet med Ord, der ogsaa for sig alene kunne bruges som Navne (som *Husøen*, *Husevik*, *Huseby*). Nogen anden rimelig Forklaring ved jeg dog ikke at paapege.

237. **Krøkskus**, udt. *Krøks* (lukt o); *Krøks*hws AB. 15. Om det andet Leds Sløifning i Udtalen se No. 39. Formodentlig fra først af en Part af en nærliggende Gaard, kaldet efter en Eier af Navn *Krøk* (Krókr), jvfr. den Part af *Skjøl* (Skeidiolf) i Sande Sogn i Jarlsberg, som endnu i 1457 (DN. VII 452) benævntes Krøks-Sk. efter den i Begyndelsen af 14de Aarh. levende Krókr á Skeidiolfe (DN. I 157. II 184. VI 63).

238. **Bjerkkan**, udt. *Bjørka*, Dat. *Bjørkaan* (Tost. Bet.). Den gl. Form er altsaa *Bjarka* f. (af *Biorko* AB. 5). At den nuværende Skriftform har gjort Navnet til Flertalsord, maa bero paa Misforstaaelse af Dativformen; Feilen er yngre end Matrikelen af 1668, der skriver *Birchen*. *Bjarka*, der ikke findes brugt som Appellativ i det gamle Sprog, er afledet af Trænavnet *björk* og maa betegne noget, der har faaet Navn efter Træet. Ofte som Gaardnavn søndenfjelds, hvor de fleste af de Gaarde, der nu skrives *Bjerke*, i ældre Tid hed *Bjarka* (den sædvanlige Nutidsudtale søndenfjelds er *Bjørke*).

240. **Gjørvi**, gammel Høvdingegaard, der omtales i Haakon Haakonss. S. (Kap. 222) og i flere Diplomer (DN. II 76. 77. V 68. 96. 140), samt i AB. 5, almindelig skrevet á Gyrfi, Gyrvi. Af DN. II 77 sees, at ogsaa Nominativformen har været Gyrfi, altsaa afledet Neutrum paa - i. Navne, der ligge nær i Lyd, ere de to med - vin sammensatte *Gjørven* i Ned-Stryn, udt. *Jørva* (BK. 10 b skr. a Gyrwinn¹) og *Gjørval* i Geiranger

¹) Saaledes maa vist læses; Udgaven har Gyrwum.

paa Søndmør, udtalt ligedan. Disse sidste Navne kunne udledes af g o r n. Dynd, Mudder; men *Gjørø* synes ikke at kunne forklares paa samme Maade, da *v*-Lyden isaafald ikke vilde være motiveret. Nogen anden Forklaring har jeg heller ikke at foreslaa.

241. **Flakkenberg**, udt. *Flattenber* (tykt l; Enst. Bet. paa 1ste Stav.); i AB. 5. 6 Fraknaberg og endnu i 16de Aarh. stadigt skr. med *Fr* —. Udtaleformen er opstaaet af den gamle Form derved, at det første *r* er gaaet over til *l* for at undgaa de to paa hinanden følgende *r*-Lyd (ved „Dissimilation“), jvfr. f. Ex. *Alkerød* i Berg, Smaalenene, gl. Arkarud (DN. I 299 o. fl. St.); derhos er kn gaaet over til tn, ligesom f. Ex. det gl. Bjarknes nu overalt er blevet til Bjartnes (*Bjertnes*). Den sidste Overgang findes allerede antydet i Formen fra 1559: Frattenberg. Betydningen af 1ste Led ukjendt.

242. **Skjelven**, udt. *Sjølva*, Dat. *Sjølvaan* (tykt l; Tost. Bet.); gl. Form *Skjalfa* f. (se DN. V 96, jvfr. III 154, II 226). *Skjalfa* maa egentlig være Navnet paa den ved Gaarden løbende, i Borgenfjorden faldende Bæk. No. 233 *Skjelvaagen*, udt. *Sjølvaajen* (kort ø), i AB. 5 af *Skelfuouaghe*, har vel tidligere hørt under nærværende Gaard og har faaet sit Navn efter den. „Den skjelvende“ er et ret passende Elvenavn; jvfr. det ofte forekommende Elvenavn *Bifra*, „den bærende“ (nu almindelig udtalt *Bøvra*). Af det samme Elvenavn er maaske det ikke usædvanlige Gaardnavn *Skjelve*, *Skjelver* at forklare, ligesom endel af de med *Skjel* —, *Skjelle* —, *Skjæve* — begyndende Navne.

243. **Hegstad**, udt. *Hækksta*; af *Hegstodom* AB. 5. At forklare af Mandsnavnet *Heggr* (dannet af Trænavnet).

244. **Kløvstad**, udt. *Kløffsta*; 1520 og 1559 skr. *Klepstad*, altsaa dannet af *Kleppe*, der ogsaa findes brugt som Mandsnavn. Jvfr. *Klefstad* paa Bynæsset (i *Klæppstadum* 1349, DN. V 166, o. fl. St.) og *Klefstad* paa Høilandet i Guledalen (af *Klepstathom* AB. 44). *Klepstad* forekommer ogsaa i Gimsø og Borge Sogne i Lofoten (udt. *Klæffsta*) og i Kvam Sogn i Gudbrandsdalen (udt. ligedan, skr. af *Klepstodom* AB. 106), paa sidste Sted nu urigtigt skr. *Klevstad*.

248. **Manum**, udt. *Manem* (langt a); i *Maneime* AB. 5, altsaa sammensat med - heimr. Samme Navn i Silgjord (*Maneim*). Kunde tænkes afledet af man n., Træl, Trælkvinde. Denne Forklaring er dog lidet sikker. *Manum* i Sæm ved Tønsberg har efter RB. 204 hedet *Munhamarr* (hvor altsaa un er gaact over til an, som i *Tanum* for *Tuneim*, *Haneborg* for *Hunaborg* osv.)

249. **Ersaas**, udt. *Ersausen* (lukt e); Kommer som de fleste af de med *Ers* - begyndende Gaardnavne af Mandsnavnet *Eirik*; endnu i 16de Aarh. skr. *Ericksaas*.

250. **Hjelde**, udt. *Hellan*, Dat. *Hellaam* (lukt e); af *hjalr* eller *hjali*, hvorom se No. 183, med den for Ordet i denne Del af Indherred nu sædvanlige Udtale. Benævnt efter Beliggenheden paa en flad Høide.

255. **Bartnæs**, udt. *Baltnes* (tykt l); *Bærknes* 1349 (DN. II 227), *Berknes* AB. 8, *Bertnes* 1520. 1559. kn er her gaact over til tn, se ovfr. ved No. 241, og e til a, som oftere især foran r (se f. Ex. *Bardal* i Beitstaden, hvilket Navns gamle Form efter AB. 4 er *Berodalr*, og nedenfor Rissen No. 3). Af samme Stamme som dette Navn maa være *Bartnæs* i Beitstaden (*Bertnes* 1520. 1540), *Bertnem* i Overhalven (*Bertnum* 1520), *Bertnæs* i Bodø Sogn. Navnet i Overhalven viser, at 1ste Led i disse Sammensætninger er *Berkn* -, altsaa nærværende Navns oprindelige Form *Berknnes*. Jeg tror, at dette *Berkn* er en Sideform til *Burkn*, *Burkne*, der nu bruges i Betydningen *Bregne* i det norske Folkesprog (se I. Aasen under *Burkne*) og i nyere Islandsk, og udentvivl ogsaa har været brugt i samme Betydning i det gamle Sprog. Det sidste bestyrkes derved, at der findes Stedsnavne i Landet, dannede af *burkn* (som *Borten* i Flaa Sogn i Guledalen, skr. or *Børkni* 1297, DN. II 36, og *Bortneim* i Dale Sogn i Søndfjord, skr. i *Burknhæimi* BK. 26 a). Vokalen e (eller æ) i Formen *berkn* har Analogi i den danske Form *Bregne* og den svenske *Bräken*.

258. **Høl**; af *Hole* AB. 5. Om Betydningen se ved No. 174.

259. **Bragstad**, udt. *Braksta*; AB. 5. 6 af *Brakastadom*, altsaa vel samme Navn som *Bragstad*, udt. *Brakesta*, i Evanger

Sogn, Voss. Muligt af et Mands-Tilnavn, afledet af braka, at brage. Andre Gaardnavne, der nu, som dette, i Udtalen lyde *Brakksta*, hede oprindelig Bratstad, af Brattr som Mandsnavn, saaledes *Brastad* i Aasen og *Bragstad* i Fosnæs. Samme Navn er maaske *Brækstad* paa Ørlandet, da dette 1520 skr. Brakestad.

Ytterøens Hovedsogn.

1. **Væraas**, udt. *Væraas* (lukt e); i Wederasom AB. 24. Snarest at forklare af veðr n., Veir, og at henføre til Stedets høie, for Veiret udsatte Beliggenhed. Af samme Oprindelse er vistnok *Væro*, den bekjendte Ø langt ude i Lofoten (i Wederøyiom AB. 95), *Værvaagen* paa Brunlanæs og Navne som *Væraas* og *Værhaug* paa forskjellige Steder i Landet. Ikke alle de med *Ver* -, *Vær* - begyndende Stedsnavne ere dog at forklare paa denne Maade. Saaledes maa *Væraas* i Lindaas komme af veðr m., en Væder, hvis Formen i MB. 189 Vedrarass er rigtig; ligesaa *Verlo*, i Utvikens Sogn i Nordfjord, udt. *Værlo*, skr. Vedrarlo BK. 14 a. *Væro* i Vilnæs Sogn i Søndfjord er at forklare af ver n., et Vær (Fiskevær, Ægvær osv.); Øen har sit Navn af sin Beliggenhed ved det fra gammel Tid stærkt besøgte Fiskevær Bulandet. Se ogsaa *Verstad* og *Værdal*, No. 130 og 160 paa Inderøen.

3. **Lagsand**, udt. *Laagsann* (langt aa); af Lagesande AB. 25, Lagesand OE. Synes derefter at maatte udledes af lágr, lav: den lave Sand, og kunde tænkes kaldet efter den ved Gaarden liggende Grund i Fjorden. Det maa dog bemærkes, at der i det i Nidaros udstedte Brev DN. V 70 (1329) uden nærmere Angivelse af Beliggenhed omtales en Gaard Lofasandr, som maa søges i Indherred, da Brevet nævner Jordmaalet helgdaland, som neppe kan paavises andensteds i Landet. I Indherred findes imidlertid nu ingen anden Gaard med nogenlunde lignende Navn end denne. Formen Lofasandr kan dog vanskelig forenes med den nuværende Udtale og med de anførte Former i Jordebøger fra den senere Middelalder, og jeg er derfor tilbøielig til at antage, at Brevet vedkommer en nu forsvunden Gaard andensteds i Indherred.

4. **Einæs**, udt. *Enes* (langt lukt e i 1ste Stav.); i OE. skr. Edenæs. Heraf kan med Sikkerhed sluttes, at den nuværende Skriffform er urigtig, og at Navnet kommer af Fuglenavnet ædr f., Ærfugl (nu i Indherred udtalt E).

5. **Barstad**, udt. *Barsta* (kort a i 1ste Stav.); AB. 25 af Barkastadom, endnu i 16de Aarh. Barkestad eller Barkstad. Oprindelig Form altså Barkarstaðir, af Mandsnavnet Börkr. Jvfr. *Barstad* i Klingen Sogn ved Namsos, der i 16de og 17de Aarh. stadigt skrives Barkestad o. lign., og *Barkestad* i Øksnes i Vesteraalen. Det oftere forekommende *Barstad* har dog tildels sin Oprindelse af andre Mandsnavne; saaledes kommer Barstad i Vatsaas Sogn i Bindalen vistnok af Navnet Barði (Barestad OE., Bardeste, Bordestaa 1559).

8. **Falstad**, udt. *Felsta* (langt æ og tykt l). Forekommer ellers kun i Ekne Sogn i Skogn, hvor det udtales som her: Gaarden i Ekne er ganske sikkert den samme, som i AB. 23 skr. af Felixstadom. Hermed kommer man dog ikke langt til Navnets Forklaring. Felix – synes vistnok at indeholde et Personnavn; men der er intet kjendt gammelt Navn, som svarer dertil eller nær ligner denne Form. Nærmest kommer det vel kjendte Mandsnavn Friðleifr og det enestaaende Frelikker (Ændringsform af Friðrekr) i et gudbrandsdalsk Brev fra 1413, DN. II 471; men Overgangen fra Friðleifs – eller Freliks – til Feliks – allerede i 15de Aarh. synes lidet trolig. Det bliver derfor vistnok sandsynligere at forudsætte enten et andet nu tabt Mandsnavn som Grundord, eller ogsaa en Feil i Jordebogen. I ethvert Tilfælde maa Vokalen a i 1ste Stavelse af den nuværende Skriffform *Falstad* være urigtig og indkommet ved Misforstaaelse af Udtalen med æ; endnu 1668 skreves e (*Felstad*) baade her og i Ekne.

10. **Brustad**, udt. *Brussta* (lukt u); af Brustadom AB. 25. Forklaringen af brú f., en Bro, ligger meget nær, men kan dog ikke være den rette. Efter Situationen synes der aldrig i Nærheden at kunne have været noget, der kunde kaldes en Bro, og S sammensætningen med – *stad* taler for at søge et Personnavn i 1ste Led. Formodentlig er den oprindelige Form Brúsastaðir,

af Mandsnavnet *Brüsi*: Deraf kunde let den nuværende Form opstaa, og denne Sammen dragging i Udtalen kan meget vel tænkes at være skeet allerede før den Tid, da AB. blev skrevet. — Anderledes forholder det sig f. Ex. med Gaardene *Brustad* i Eidsvold og i Nannestad, der i ældre Tid skrives Brautastadir, Brøytastadir og nu udtales *Brössta*.

13. **Stangerholt**, udt. *Stangralt*; af Stangarholte AB. 25. Af stöng f., Stang (jvfr. Inderøen No. 91) og holt n., Skogholt, Lund. Overgangen fra o til a i sidste Stavelse har et fuldstændigt Sidestykke i *Bjøralt* paa Hadeland (Jevnaker), skr. Biorholtar 1316 (DN. III 106); desuden findes mange nærstaaende Exempler, som de Stedsnavne, hvori Mandsnavnet *Bolli* som Iste Led nu er gaaet over til *Ball* —, f. Ex. *Balhalld* i Værdalen (af Bollahallom AB. 18) og *Barlien* i Overhalven (skrevet saaledes ved Misforstaaelse siden 17de Aarh., men udtalt *Ball — lia*, og skr. Boldelid 1540. Ballid 1559). Jfr. Inderøen No. 41.

14. **Forberg**, udt. *Fuarrber*; Furberg AB. 25. Udentvivel opr. Fyrirberg, gaaet over til Forberg (jvfr. forboð o. lign. Ord); Betydningen den samme, som den, hvori forberg findes brugt som Appellativ i det gamle Sprog: et foran større Høider liggende fladt Berg, hvilket svarer til Beliggenheden. Som Gaardnavn findes det ogsaa paa Snaasen og i Bø i Nedre Tellemarken (der feilagtigt skr. *Farberg*), jvfr. ogsaa det nu ei længere brugte Bygdenavn Forberg i Ringsaker (DN. II 183. 311. III 169). Som Navne af beslægtet Mening kan anføres *Forbord* i Nedre Stjørdalen og paa Strinden (den første Gaard i AB. 34 skr. at Forbordhom, i Formn. S. VII 29 a Forbordā), der maa være sammensat med *bordi* m., Bord, Bræm, og betyde: Flade, der ligger som en Bord foran en Høide; vel ogsaa *Forfot* i Stordalen i Aafjorden (d. e. Fod foran et Fjeld?).

16. **Øvre**, i AB. 25 Øfra Eid. Er altsaa afkortet Udtale for *Øvreid*; Præstegaarden *Eid*, No. 17, har da været kaldet Nedre Eid. — *eid* som 2det Led i Stedsnavne bliver nu regelmæssigt stærkt svækket i Udtalen, enten til tonløst e, som her, eller til lukt i. Andre trondhjemske Exempler: *Faldereid* i Namdalen, gl. Foldareid, udt. *Fallri*; *Helge* ved Stenkjær, udt. *Hælje*

(Helgeid AB. 11); *Vestre* i Stod (Vestreid AB. 12). Sandsynligvis hører herhen ogsaa *Fikse* i Værdalen, der skr. Fixett 1590 og ligger ved et af Skarene mellem Værdalens Hovedbygd og Leksdalsvandet, hvis gamle Navn af AB. 14 kan sluttes at have været *Figgsjór* (jvfr. Navnet paa den derfra udløbende Elv *Figgja*). *Fikse* synes altsaa at være opr. *Figgseid*.

20. **Kjölsvik**, udt. med langt ö. Kan komme af Mandsnavnet *Tjodolv* (*þjóðolfr*), som nu tildels lyder *Kjöl* (jvfr. I. Aasen, Norsk Navnebog S. 39). Det maa dog mærkes, at ogsaa *Kjöll* engang synes at have været brugt som Mandsnavn. Gaardene *Kjølstad* i Aas paa Follo, i Næs paa Romerike, i Blaker Sogn og i Odalen skrives alle i Middelalderen *Kiølstadir* (se f. Ex. DN. V 99, RB. 472. 453. 269). Endvidere maa erindres som Antydning af andre Muligheder *Kjölsæt* i Odalen, gl. *Kiortosætr* (DN. III 424), og *Kjölsöen* paa Nordsiden af Hitteren, gl. *Keflisey* (RB. 60).

21. **Vansvik**, udt. *Vannsvikja*; AB. 24 Wanzuik, OE. Vanswiick. Forklaringen uvis. - Det vilde være for dristigt at sammenstille Navnet med *Vanse* paa Lister (gl. *Vanesyn*) eller *Vansum* i Nes paa Romerike (i *Vansæime* 1325, DN. I 153), da disse Navne maa være meget gamle og det her omtalte forholdsvis ungt. Af samme Grund tør heller ikke tænkes paa det gamle Bygdenavn *Varna* (Rygge Sogn i Smaalene), hvoraf *Vansjöen* (*Varnsjór*?) har sit Navn. Ligesaalidet kan Mandsnavnet *Vagn* antages at ligge til Grund, da dette neppe kan paavises udenfor Danmark (jvfr. Munch, Saml. Afh. IV 196).

23. **Skjerve**; skr. af *Skerfuene* AB. 24, altsaa sammensat med - vin (*Skerfin*). Første Led maa være det skarfe n., som bruges i Folkesproget i Betydning: nøgent Fjeld, nøgen, stenet Strækning, og hvormed bl. a. mange Fjeldnavne ere dannede (som det bekjendte *Hallingskarvet*). Heraf vel Stedsnavne som *Skarveland* i Skaanevik, *Skarvetun* i Kvindherred, *Skarvenæs* i Odalen (nu udtalt *Skælnæs* med tykt Í og skr. *Skarnæs*, bekjendt som Jernbanestation). Ligesaa findes mange Sammensætninger som denne med - vin og adskillige med - heim (i ikke faa Tilfælde har Navneformen allerede fra gammel Tid

vaklet mellem – vin og – heim, f. Ex. *Skjerven* i Lardal, Jarlsb., der nu udtales *Sjærom* og i Middelalderen findes skr. baade *Skerfin* og *Skerfeimr*). Endvidere maa hertil vel henføres Navne af gl. Form *Skerfar*¹⁾, nu ogsaa oftest udt. *Sjærve*, Elvenavnet *Skjerva* og Sæmmensætninger som *Skjervø*. Nogle med *Skarv* – sammensatte Navne kunne ogsaa komme af Fuglenavnet *Skarv*, som *Skarvø*.

24. **Björvik**, udt. med kort ö; Biorvik AB. 24. De fleste af de med *Bjør* –, *Björ* – begyndende Stedsnavne maa antages at komme enten af bjórr m., Bæver (*Björbæk*, *Björdal*) eller af bjár, Genitiv af býr eller bær, By, Gaard (som i *Björviken* ved Christiania, *Björtuft* i Mæl Sogn i Tinn, skr. Biartupt 1457, DN. IX 307). Ingen af disse Forklaringer passer her. Den sidste stemmer ikke godt med Formen af Navnet i AB., og den første maa afvises af den Grund, at Bæver aldrig kan have haft Tilhold i den ubetydelige Bæk, som findes her. Derimod synes det muligt at forklare dette Navn og adskillige andre lignende af det bjórr m., der findes i nyere Islandske og i norsk Folkesprog i Betydning af Kile, Strimmel af Læder, og i det gamle Sprog paa et enkelt Sted (Landn. 284) findes brugt om en Landstrimmel, – en Betydning, der passer godt til Dannelse af Stedsnavne. – Naar andet Led begynder med s, kan *Bjør* – i Stedsnavne ogsaa være opr. Björk –, f. Ex. *Bjørsæt* ved Molde, i AB. 78 skr. Biorksætr.

29. **Lönvik**, udt. *Lænnvik*; i AB. 25 skr. Linduik, følgelig vel af Trænavnet *Lind*. Linden gaar nu, efter Schübeler (Die Pflanzenwelt Norwegens S. 311), som vildtvoxende Træ ikke længere nord i Landet end til det sydlige af Söndmör; men plantet trives den godt til langt op i Nordlands Amt, og den kan derfor vel ogsaa have voxet vildt langt over dens nuværende Nordgrænse i ældre Tid.

30. **Trygstad**, udt. *Tryssta*; AB. 25 af Thrygstadom, i DN. II 226. IV 175. V 96 i þriugstadom. Meget brugt Gaardnavn baade norden- og söndenfelds, i Regelen udtalt

¹⁾ Skerf i Ental synes blot at forekomme en eneste Gang: *Gedeskjær*, gl. Geitaskerf (i Nom., DN. V 162) i Strand i Ryfylke.

Trøkksta og skr. *Trøgstad* eller *Trygstad*. Navnet findes i Smaalene, hvor et Sogn er opkaldt efter det, i Ullensaker, i Norderhov, i Værdalen og i Sparbuen ¹⁾. Hvor det findes i middelalderiske Kilder, er det stadigt skr. *þryg* -, *þriug* - (eller med k istedetfor g). Altsaa kan det ikke komme af det vel bekendte Mandsnavn *Tryggr* eller *Tryggvi*. Noget Navn *þrygr* eller *þryggr* har neppe existeret ²⁾; og det er derfor vel sandsynligt, at *þrygstad* er ikke er andet end en forkortet Form af *þrýrekstad* er, af det i Middelalderen ikke sjeldne Navn *þrýrekr*. Denne Forkortning kunde saameget lettere finde Sted, fordi de to tæt paa hinanden følgende r-Lyd voldte Besvær i Udtalen (paa lignende Maade er vel at forklare den undertiden forekommende Form *þrydikr*, f. Ex. DN. II 551). ³⁾ - Den enestaaende Udtale *Tryssta* (uden k) her er gammel; allerede 1520 og i OE. skr. *Trystad*.

34. **Sandstad**, udt. *Sannsta*. Atter et Exempel paa, at den rette Forklaring ved Stedsnavne ofte ligger meget fjernere, end man skulde tro. Navnet kommer ikke af *Sand* (*sandr* m.), men af Mandsnavnet *Sandulfr* eller *Söndulfr*, som man ser af Formen af *Sandulfstadum* AB. 25. Samme Navn haves i *Sandstad* paa Sydsiden af Hitteren (*Saundulfsstaðir* i Foram. S. IX 448. 483), og med samme Mandsnavn er sammensat *Söndersvöd* i Brunlanæs, udt. *Sönnerse*, skr. *Sandulfsrud* RB. 30.

37. **Rövik**, udt. *Revikja* (kort, lukt e); AB. 24 *Ryduik*.

¹⁾ *Trøgstad* i Nannestad er af anden Oprindelse; det skreves i Middelalderen *Striukstad* er (RB. 255. 424. 425. DN. V 212).

²⁾ Det kunde synes at forekomme i et Par smaalenske Breve (DN. II 507. 509. V 385, 1422—1425), men disse Breve ere fra en Tid, da man allerede var ustö i Brugen af þ, og her foreligger vistnok kun feilagtigt skrevne Former af *Tryggr*.

³⁾ Prof. Bugge har meddelt mig en anden Forklaring af dette Gaardnavn, som jeg med hans Tilladelse hidsetter: „Jeg forklarer *þriugstad* er af *þrjúgr*, der forekommer som Tilnavn til en sagnhistorisk Person i Fornald. S. I 381. Navnet maa være dannet af *þrjúgr*, Truge (Snesko). At dette har været den gamle Form af det i Setersdalen og flere Bygder brugelige *Trjug* (*masc.*), sees af det enstyedige islandske *þrjúga*“

Af samme Stamme kunne være *Rösæt* i Frænen (Rydsætr AB. 78, udt. *Rösset*), *Röaas* i Ørkedalen (Ryðáss Fornm. S. VIII 164, udt. *Röaas* eller *Raasen*), jvfr. det før omtalte *Röske* i Inderøen (Rydjaskeid); muligt alle af ryðja, rydde. — *Røvik* er hyppigt som Gaardnavn (se Inderøen 52), og Forklaringen bliver uvis, naar vedkommende Gaard ikke nævnes i nogenlunde gamle Kilder. Det kan ogsaa komme f. Ex. af Adjektivet *rød* eller af *reyr n.*, Rør (ogsaa nærværende Navn skrives i 16de Aarh. oftest ved Forveksling Rørvik). Ved det ligeledes almindelige *Rösæt* er der endnu flere Muligheder; her kan saaledes 1ste Led være et Mandsnavn som Hrørekr eller Hrútr, eller være Ordet hross, Hest (se Inderøen 171).

39. **Nøvik**, udt. *Nevikja* (lukt, kort e); i 16de Aarh. skr. dels Nedvig, dels Nødvig. Kan vel forklares af Stammen Nit —, der overalt synes at betegne Elve, og som er særlig kjendt fra Nitja (Nitlven) paa Romerike. Den forbi Gaarden løbende Bæk maa da tidligere have havt et Navn af denne Stamme. Dette Elvenavn maa tidligere have været meget udbredt, at dømme efter de mange Stedsnavne, som synes at maatte udledes deraf. Saaledes *Nittedalen* paa Romerike, udt. *Nedalen* (gl. Nitjudalr); *Nedal* paa Averøen i Kvernæs (udt. med kort, lukt e, skr. *Nethedal* 1461. 1538 i DN. X 173. 763); *Nitteberg* i Skedsmo, udt. *Nebber* (lukt e; i RB. og i DN. skrevet Nidberg, Nedberg, idet tb ved Assimilation er forandret til db); *Nittum*, i Balke Sogn, Østre Toten, udt. *Nettaam* med lukt e; *Nitaasen* i Snertingdalen, Biri, udt. *Nettaasen* (aab. e); *Nødal* i Førde, udt. *Nydaalen* (kort, lukt y; Nittdal BK. 22 a); *Nittamørk* i Aafjorden (lukt i; ligger ved en fra Nitta-Vand kommende Elv); *Nitteberg* i Jevnaker, udt. *Nettber* med lukt e (vel den Gaard, der skr. *Netberg* i RB. 308); *Nitteberg* i Gjerdrum (Nætbærg RB. 418; Nydberg 1557; Nidberg 1578).¹⁾ — Ved enkelte af disse Navne kan forøvrigt Forklaringen nok være tvivlsom.

40. **Gildberg**, udt. *Jillber*; af Gildbergom AB. 24. Synes

¹⁾ *Nitteberg* i Blaker Sogn paa Romerike hører ikke hid; det skr. i Midaldæren Hnyttuberg, Hnyttaberg (RB. 453. 449. 450, DN. II 289. 303).

at maatte være det samme Navn som det ligedan udtalte *Gilberg* i Sparbuen, som dog AB. 15 skrives i *Gilbergum* uden d. Efter Udtalen kan her vanskelig tænkes paa Udledning af *gil n.* Kløft (hvoraf vel f. Ex. kommer *Gjølberg* i Onso, skr. *Gilberg* 1423 i DN. II 501). Mandsnavnet *Gilli* kan heller ikke antages som 1ste Led, da dette i sin Oprindelse skotske og paa de norske Øer i Vesten ikke ualmindelige Navn neppe har været brugt i selve Norge (jvfr. *Munch Saml. Afh. IV 86*). Derimod var det i og for sig muligt at forklare Navnet af Adjektivet *gidd* (gildr), som betegner noget, der er, som det kan fordres at være, og i videre Betydning: noget fortrinligt, herligt. Heraf synes at komme *Gillebo* i Øier, udt. *Jillbu* (*Gildabu* DN. II 173. 178), maaske ogsaa *Gillund* i Stange (i *Gildælundi* 1383, DN. VII 328). Dette Adjektivs Betydning forekommer mig dog lidet at passe i S sammensætning med *Berg*. Derimod synes det rimeligt i 1ste Led at se Ordet *gildra* f., Fælde til Vildtfangst. Det giver en naturlig Mening: *Berg*, hvori Gildrer sættes, og Afslidningen af 1ste Led forklares af, at *r*-Lyd her kom 2 Gange strax efter hinanden.

42. **Nordvik**, udt. *Norvik* (langt, lukt o); AB. 6. 25 i *Nord-uikum*, altsaa: *Nord-Vik*. Udtalen med *r*, ikke med tykt *l*, kunde forresten vække Mistanke om, at Formen i AB. beroede paa en Feiltagelse, og at den rette Form var *Nórvík*, af *nór*, trangt Sund, jvfr. *Norum*, No. 94 *Inderøen*. Ligesom den sidst nævnte Gaard ligger ved Indløbet til *Skarnsundet*, ligger den her omtalte ved den ene Ende af det temmelig smale Sund mellem *Ytterøen* og *Mosviklandet* (nu kaldet *Nordvik-Sundet* efter *Gaarden*).

43. **Salater**, udt. *Saalaater* (kort Vokal i 1ste Stav. og tykt l); i AB. 26 *Sellaater*. Er altsaa gl. *sellátr*, af *selr*, *Sæl*, og *látr n.*, *Liggested*; følgelig: *Sted*, hvor *Sælen* ligger paa *Land* (og derfor let kan fanges); jvfr. *Karl Rygh*, *Helgelands Stedsnavne* S. 78. Til de der anførte Exempler paa Ordets Brug som *Gaardnavn* kan føies *Solotten*, udt. *Saalaatta*, i *Skage Sogn* i *Overhalven* og *Sollot*, udt. *Solotta*, i *Næssel*, *Romsd.* (i begge disse Tilfælde er Navnet nu gaet over fra neutr. til fem., jvfr.

Inderøen No. 51); ogsaa i Nærheden af Beitstadens Præstegaard skal der være en Plads af dette Navn. Af andre norske Navne, dannede med látr, kan anføres *Ormelet* paa Tjømø (d. e. Ormalátr, Ormeleie), *Hammelot* i Hammerø, udt. *Hammlaat* (Hammelatter 1520, vel Hafnarlátr, Havneleie), *Lotternæs* i Ibestad. Paa Island er látr og dermed sammensatte Ord almindelige som Stedsnavne (foruden Látr forekomme der Látravik, Sellátr og Sellátrar, Sellátranæs, Hvallátr, Hólmlátr, Saurlátr).

45. **Jønvik**, udt. *Jænnvikja*; i AB. 24 Jörundauik d. e. Jörundarvik, af Mandsnavnet Jörundr.

46. **Ousen**, udt. *Osen* (lukt o og Enst. Bet.); altsaa af óss m., Os, Munding. Har sit Navn af, at det ligger nær Udløbet af en Bæk.

47. **Jørstad**, udt. *Jørssta*. Nævnes i Ældre Frostathingslov VIII 19. XV 16 i Anledning af den Ytterøingerne tilstaaede Begunstigelse, at de, uagtet deres Bygd hørte til Skeynafylke, kunde holde eget Fylkesting. Thingstedet var nemlig paa denne Gaard, der i Loven kaldes Jorulfsstaðir, hvilket altsaa sikkert er Gaardens rette gamle Navn, af Mandsnavnet *Jorulv* (Jórufr). Navnets mellemste Stavelse maa allerede tidligt være bleven svækket og uklar i Udtalen, siden Gaarden i AB. 25 skr. dels Jorikstadir, dels Jörundstadir, som om Navnet kom af Jórekr eller Jörundr. Jórufr kan paavises i et Par andre Gaardnavne: *Gjerritsröd* i Raade, udt. *Jörse*, hvis gamle Form efter RB. 203. 488 er Jórufrseid, og *Jörisdal* i Hovinbygden i Gransherred, udt. *Jörussdal*. — *Jørstad* forekommer paa nogle andre Steder, og kommer af forskjellige Mandsnavne. J. i Faaberg er sammensat med Jórekr efter Navnets Form i mange Diplomer (f. Ex. DN. V 76. VII 149). *Jørstad* paa Snaasen skr. 1540 Jörundstad og J. i Vånse 1612 Jörenstad; disse to ere altsaa sammensatte med Jörundr, hvis de anførte Skriftformer ere paalidelige. Ved *Jørstad* i Sjernerø Sogn i Ryfylke har man ingen Veiledning til at bestemme den oprindelige Form. I andre Tilfælde er Skrivemaaden *Jørstad* urigtig, som ved Inderøen No. 82 ovfr., ved *Jørstad* i Gran (udt. *Josta* med lukt o,

skr. Jogæstadir 1381, DN. IX 180) og ved J. i Voldbu Sogn i Østre Slidre, udt. *Jössta*, skr. a Jostadum DN. IX 181. 212.

49. **Skouge**, udt. *Skau*; AB. 24 af Skawfuom. Er altsaa af en Stamme skauf, hvoraf flere nordenfjeldske Navne ere dannede: *Skouge*, udt. *Skauan*, i Børseskogn (af Skaufuom AB. 56); *Skouge* i Rennebu, udt. *Skaue*; *Skoug*, udt. *Skau*, i Bodø Sogn (Skuffwe 1520); muligt ogsaa *Skoug*, udt. *Skau*, No. 31 i Rissen (se nedenfor) og endelig *Skougsæt* No. 159 paa Inderøen (se ovfr.) Skauf n. findes i det gamle Sprog brugt om Rævens haarrige Hale (hvoraf skaufhali, Buskhale, som spøgende Navn paa Ræven); i Angelsaxisk bruges det tilsvarende scéaf (Ny-engelsk sheaf) om et Kornbaand. Stammens Grundbegreb maa altsaa være: noget busket, en Bundt af Straa, Haar o. desl. Hvis Ordet ogsaa hos os har havt samme Betydning som i England, kunde dets Brug i Stedsnavne ialfald tildels forklares deraf, men der kunde ogsaa tænkes paa andre Muligheder (som at skauf havde været brugt om et Skogsnar, et tæt bevoxet Sted).

50. **Erstad**, udt. *Ærrsta*; Eirikstader AB. 6. Af Mandsnavnet *Eirik*, jvfr. Inderøen No. 249.

Rissen.

1. **Haarberg**, udt. med langt aa; 1349 (DN. II 251) skr. Haruberg. 1ste Led skulde derefter være Hára f., der maa antages at være det gamle Navn paa den lille Elv (Haarbergs-Elven), som her falder ud i Fjorden. Hára, af Adj. hárr, „den Graa“, er et vel tænkeligt Navn paa en skummende Elv. Et andet Elvenavn af samme Stamme og Betydning synes at være Hæra f., hvoraf man med Rimelighed kan udlede det oftere forekommende Gaardnavn *Hærland* (i Eidsberg, i Hof og i Lardal i Jarlsberg, i Vilnæs Sogn i Søndfjord). Vistnok skrives allerede i 14de Aarh. dette Navn vel saa ofte Hæraland som Hæru land, hvilken sidste Form efter denne Forklaring skulde være den oprindelige, men allerede da har aabenbart Udtalen saavel som Skrivemaaden af Mellemstavelsen i saadanne sammensatte Navne (eller af første Leds sidste Stavelse) i mange Tilfælde været usikker og vaklende, og navnlig er Vokalen a,

som den i denne Stilling oftest forekommende, hyppigt bleven sat istedetfor andre Vokaler.

Haar -, *Hor* - som første Led i Gaardnavne kan ellers ofte være af anden Oprindelse; saaledes er det i mange Tilfælde at forklare af Mandsnavnet *Haarek*: (hvoraf i Regelen Navne som *Haarstad*, *Haarsæt* komme).

2. **Brettingen.** Navnet er afledet af Adj. *brat* og tilhører vel egentlig det bratte Fjeld, som her danner Grændsen mellem Rissen og Skjørn. Med Hensyn til Navnets Form se Inderøen No. 99. Findes ogsaa som Gaardnavn i Ringebu og i Vestre Gausdal i Gudbrandsdalen.

3. **Hassel** kommer ikke, som man efter den nuværende Form skulde formode, af Trænavnet. Den lille Grænd (Hasselviken), som har Navn efter Gaarden, skrives nemlig i Middelalderen i Herdzlulukum (DN. I 115. II 251. AB. 59), og Gaardens gamle Navn er følgelig Herdzla f. Ogsaa dette Navn tilhører rimelig den her udfaldende Elv (Hassellevn). Det maa være afledet af Stammen *hard* (haard), men det synes tvivlsomt, om Grundbetydningen er den, man har i Folkesprogets Herdsla (Hærdelse).

I den senere Udtale er *e* i Herdzla gaaet over til *a*, se ved Inderøen No. 255. Formen *Hassel* findes allerede i OE. og har altsaa allerede da været den brugelige Udtaleform; andre Jordebøger fra 16de Aarh. have dog efter Tradition bevaret Former, der mere ligne den oprindelige (Hertle 1520; Hertlenn 1559).

5. **Staurset.** Samme Navn forekommer atter paa et andet Sted i Bygden (No. 37 Staurset i Skaudalen). En af disse Gaarde er den, der AB. 60 skr. *Stufrastr.* Om Stammen *stuf* - i Stedsnavne se Inderøen No. 87.

6. **Bu**, skr. 1520. 1540. 1559 Bude. Kommer altsaa ikke af *bū* n. Bosted, som vi have haft ovenfor i flere Sammensætninger, men af *būð* f., en Bod. Formodentlig har her staaet Fiskerboder, før der blev Gaard. Af Fiskerboder maa ogsaa forklares adskillige andre Navne, som *Bod* yderst i Romsdals Fogderi (kaldes *Buaværet*) og *Bulandet* sydligst i Søndfjord (i 16de Aarh. stadigt skr. Bude o. lign.), begge gamle og bekjendte Fiskevær.

7. **Nebbe**, udt. *Næbb*; af *Nebbe* AB. 59. I Ordet har man vel at se den nu brugelige Form *Næb* af det gl. *nēf n.*, Fugle-*næb*, hvilken Form nok kan være gammel. Maa være opr. Dativform *Nebbi*, der efter sædvanlig trondhjemske Udtalemaade har mistet Endevokalen (jvfr. Fjeldnavnet *Næbbesheia*). Navnet har vel Hensyn til Gaardens Beliggenhed paa et Næs, det længst fremstikkende paa det østre Land i denne Del af Fjorden.

12. **Aarlotten**, udt. med aabent o (aa). 2det Led er utvivlsomt hlutr *m.*, Lod, Part.; 1ste Led kan være *Aa* (Elv). Isaafald betyder Navnet *Aa-Parten*, efter den lille Bæk, som falder ud her.

14. **Dyrendal**, udt. *Dömdalen*. Skrives i 16de Aarh. oftest *Dörendal*, dog ogsaa *Dyrendal*, *Dyrndal*, *Dærendal*, *Duerdal*. Jeg antager, at 1ste Led er *Dyrna*, og at dette har været Navn paa den Elv, der forbi Gaarden løber ud i Hovedelven. Navnet kunde staa i Forbindelse med *dyr*, *Dør*. Med Hensyn til Formen kunne sammenlignes andre tilsyneladende med samme Afledelse — na dannede Elvenavne: *Surna* (ved Siden af *Sura*, Surendalen), *Fjelna* (Vinje Sogn i Hevne), *Rysna* (Vang i Valdres), *Mesna* (ved Lillehammer), *Etna* (S. Aurdal) osv. — Det tør vel være muligt, at man har det samme Elvenavn i en Form uden *n* i Gaardnavnene *Dördal* i Ørkedalen og *Dörredal* i Bamle (udt. *Dörrdal*, skr. *Dyredal* 1520).

17. **Arnsæt**, udt. *Aarnset*; maaske gl. *Arnarsetr* eller *Arnasetr* ligesom *Inderøen* No. 135.

19. **Bustad**. Er urigtigt skr., da det udtales *Bausta*; skr. *Bodestad* 1550, *Budestad* 1559. Disse Skriftformer vække Formodning om, at den oprindelige Form kunde være *Böðvarsstadir*, af Mandsnavnet *Böðvar*.

20. **Føl**, udt. med langt ö og tykt l. Den med Udtalen stemmende Skrivemaade er vildledende med Hensyn til Oprindelsen. Gaarden skrives AB. 63 af *Fyrde*, 1520 *Förde*, 1550 *Fiörde*, 1559 *För*. Den oprindelige Navneform er altsaa *Firði*, Dat. af *fjörðr*, Fjord (Endevokalen bortfaldet efter trondhjemske Udtale). Vi have da her det samme Gaardnavn, som er saa almindeligt paa Vestlandet i Formen *Förde* (udt. *Føre*); det betegner overalt Gaarde, der ligge ved Enden af en Fjord eller en

Indsø (som bekjendt, bruges „Fjord“ ofte som Navn paa Indsøer). „Fjorden“ er her den temmelig store *Sø Botnen*, ved hvis øvre Ende Gaarden ligger.

22. **Garmo**, udt. med kort a. 1520 skr. Gardemo, ellers i 16de Aarh. Garmo, Garrmo. Kan komme af garðr m. i Betydning af Gjerde eller Gaard.

24. **Melhus**, udt. *Mællhus* med langt æ; jvfr. Inderøen No. 60.

25. **Roksæt**, udt. *Raakhset*. I 16de Aarh. for det meste skr. Rogsetter, Rugsetter osv., dog i en enkelt Kilde (Trondhjems Kapitelsbog fra omkr. 1540) Rogdesether, der vel antyder den oprindelige Form. Røgda eller Ragda kunde være et Elvenavn, i Form lignende *Vigda* (i Buviken og i Øvre Stjørdalen), *Ygda* (i Østre Slidre), *Mugda* (i Værdalen; falder i Helgaaen søndenfor Elnæs). — Af det samme Elvenavn kunde *Rogdelien* sydligst i Froland i Nedenes være at forklare, og til samme Stamme kunde henføres de to hardangerske Gaardnavne *Ragde* i Odda Sogn (i Raghde BK. 80 a) og *Rogde* i Ullensvang (i Rogdum 1436, DN. I 546). — Elven maatte naturlig være den, der kommer fra Roksæt-Vandet.

26. **Bakøen**, udt. *Bakkoia*, Dat. *Bakkoin*; Backeø 1540. Af bakki m., en Bakke, og ey f., som foruden i den vel kjendte Betydning „Ø“ ogsaa har været brugt om flad Strækning ved Elv. Af denne sidste Betydning ere en Mængde Stedsnavne at forklare, som det nordenfjelds almindelige *Oian*, *Oier* i Gudbrandsdalen, *Soloer* (Sóleyjar) osv. — *Oia* forekommer ofte som sidste Led i Navne i denne Del af Rissen (No. 36. 39. 44. 47).

28. **Ringsæt**. 1540 Rønszetther, 1559 Rønnesetter. Af disse Former sees, at *g* her ikke er oprindeligt, men indkommet i Udtalen mellem *n* og *s* ligesom i Folkesprogets *vingstre* istedetfor *vinstre* o. lign. Tilf. Naar man ikke har andet at holde sig til, end de anførte Former fra 16de Aarh., der tilstede mange Muligheder, vilde det være unyttigt at forsøge paa en Forklaring.

29. **Spagmo**, udt. *Spakmo* (langt a). Staar aabenbart i Forbindelse med det gl. Adjektiv *spak*. Man kunde tænke sig Gaarden benævnt efter et Mands-Tilnavn *spaki*, men andre Forkla-

ringer var ogsaa tænkelige (f. Ex. af at Elven her har et roligt Løb).

30. **Kimo**, udt. *Kjimo* (lukt i); AB. 63 af Kidiamoom, altsaa af kið n., et Kid.

31. **Skoug**, udt. *Skau*. Kan paa Grund af Udtalen ligesaa lidet som Inderøen No. 159 og Ytterøen No. 49 komme af *Skog*. Nærmest ligger det at udlede Navnet af den ved det anførte ytterøiske Navn omtalte Stamme skauf. Det maa dog bemærkes, at Formerne i det 16de Aarhundredes Jordebøger (Skoye, Skoe, Skoue) snarest bringe til at tænke paa det især fra Østlandet kjendte ældgamle Navn Skoðin (nu paa de fleste Steder skr. *Skoien*, men meget forskjelligt udtalt). Ogsaa dette Navn kunde vel i det Trondhjemske føre til den nuværende Udtaleform, og for denne Forklaring taler, at de to nærmest følgende Nabogaardes Navne ogsaa synes at være sammensatte med - vin.

32. **Grinde**, udt. *Grenne*, hvoraf sees, at Navnet ei kan komme af Ordet *Grind*, som Skriftformen antyder. Udentvivl at sammenstille med *Grinde* i Horg (udt. *Grinni*; Grinie OE.) og *Grinde* i Aasen (udt. *Grenni* eller *Grenne*; af Grenine AB. 29). Isaafald er det samme Navn som det søndenfjelds almindelige *Grini*, opr. Grenin, sammensat af grön f., Gran (Træet) og vin.

33. **Dale**, udt. *Dæli* (Tost. Bet. og tykt l); maa altsaa være det søndenfjelds hyppige, men vesten- og nordenfjelds sjeldne Navn Dalvin (Dolin, Daulin osv.), sammensat af *Dal* og vin, nu *Dæli*, *Dælin*; *Dæli*, *Dølven* osv.

35. **Pallum**, udt. *Pallinn*, der er Flertalsform med Artikelen (vilde i den største Del af det Trondhjemske lyde *Pallan*). Af *Pall* (pallr m.), Bænk, flad Forhøining.

37. **Staurset**, se No. 5.

39. **Olsøen**, udt. *Olsoia* (lukt o og tykt l); AB. 63 Olafsøy, altsaa af ey i den ved No. 26 omtalte Mening og Mandsnavnet *Olav*.

41. **Stoum**, udt. *Stoenn*, Dat. *Stoam* (lukt o), følgelig Flertalsform; 1550 Stode, 1559 Stodem. Kan maaske sammenstilles med Bygdenavnet *Stod* i Indherred, der ligeledes udtales med lukt o, men er neutr. Ental: *Stoe* med Enst. Bet. (i 16de Aarh.

almindelig skr. Stoden, dog en Gang i OE. Stodett). Maa vist nok have Sammenhæng med standa, staa, men uvist hvorledes.

43. **Skalm**eraas, udt. *Skalm*eraasen (tykt l). Vel af skalm f. (i norsk Folkesprog nu mest *Skolm*), et Ord, der bruges i forskellige Betydninger om noget tvedelt, tvekløftet (se Vigfussons og I. Aasens Ordbøger), saaledes om Bælgplanters Frøhus, om Muslingskaller, om de to Ben i et Par Buxer osv. Som sikkert beslægtede Navne kan anføres *Skolmen*, udt. *Shaalmen* (Enst. Bet., vel Dat.) i Nordsinnen i Land og *Skolmi* i Forradalen i Øvre Stjørdalen. Det synes rimeligt, at Navnet er givet Gaarden med Hensyn til dens Beliggenhed ved en gjenneem en stærkt nedskaaret Kløft til Hovedelven nedstrømmende Bæk. De to nævnte Gaarde i Land og i Øvre Stjørdalen have en ganske lignende Beliggenhed ved Udløbet af en Tverelv med dybt indsenket Leie. Jfr. de hos Vigfusson anførte, med Skalmar – sammensatte islandske Stedsnavne. Meget muligt, at Skalm oprindeligt i alle de nævnte Tilfælde er Elvenavn (Skálm findes som Elvenavn paa Island, Bielv til Kúðafljót i Vestre Skaptafells Syssel).

44. **Skaanøen**, udt. *Skaanøia*. Synes sammensat med skán f., Hinde, Skorpe. Som 1ste Led findes *Shaan* – (skán –) ogsaa i *Skaanland* i Trondenæs (Skanøyarland DN. VI 392) og i *Shaan* i Nykirke Sogn ved Horten (udt. *Skaani* med Tost. Bet., gl. Form af Skanøyre RB. 70. 72. 184). Til samme Række kunne med Sandsynlighed henføres *Skaanland* i Bodø og i Stegen samt *Skaanvik* i Vik Sogn i Brønnø (derimod ikke f. Ex. *Skaantorp* i Onso, hvis oprindelige Form efter RB. 486 er Skarnþorp og som udt. *Skøntorp*). Jfr. ogsaa det nu vel glemte Navn Skáneyjarfjall paa en Del af Fjeldet mellem Gulelvns og Nidelvns Dalfører (Haakons, Guthorms og Inges S. Kap. 6). *Skaan*evik i Søndhordland kommer af det ved No. 31 omtalte Skoðin (Skoðinarvik BK. 80 a).

47. **Ersøen**, udt. *Ersøia* (lukt e), af Mandsnavnet *Eirik*, jfr. Inderøen No. 249 (1550 Erickszø).

48. **Alsæt**, udt. *Allseten* (Artikelen tillagt efter den i en Del af de sydligere nordenfjeldske Bygder almindelige Skik at føie Hankjønsartikelen i Ental til Gaardnavne af hvilket som helst op-

rindeligt Kjøen og Tal, hvorom nærmere nedenfor ved No. 86). Skrives 1550 *Oszelesetter* og er formodentlig sammensat med Mandsnavnet *Alle* eller med et med *Asl* — begyndende Navn, f. Ex. *Aslak*, *Aslaug*.

50. **Berget**, udt. *Bærje* med Tost. Bet., er altsaa Dativ, ikke Nominativ, og bør skrives *Berge*.

52. **Kvitlen**, udt. *Kvithlann* med den Lyd af *hl*, der t. Ex. høres i den trondhjemske Udtale af *lille*. Den undertiden forekommende Skrivemaade *Kvitland* beror paa en feilagtig Opfattelse af Udtalen. Ordet er Flertal med Artiklen af det gl. kvisl f., der betyder Gren, Arm af noget, og især bruges om Forgrening af Vandløb. Det er høist sandsynligt, at Gaardens Navn er taget af det gamle (maaske endnu ei ganske glemte) Navn Thorkvislir (AB. 64) paa den betydelige Sø Stor-Vandet, i hvis Nærhed den ligger; denne Sø har vel faaet Kvisl-Navnet paa Grund af sine mange Bugter og Øer.

53. **Æspenæs**; er dannet af *espi n.*, et af Trænavnet *ösp* (*Asp*) afledet Ord, som betegner et med Træet bevoxet Sted.

54. **Sliperen**, udt. *Slipra*, Dat. *Slipern* (lukt i og Enst. Bet.), altsaa Hunkjønsord. Forekommer ellers nok kun paa 3 andre Steder i det Trondhjemske, i Mosviken, i Rennebu og i Opdal. Gaarden i Mosviken skr. AB. 26 af Slipir (d. e. Slipr). Muligt beslægtet med Adj. *sleipr*, *glat*, *slibrig*, og Folkesprogets *Steip*, m., glatte Stokke til at drage noget over, jvfr. ogsaa det af I. Aasen fra Søndmør anførte *slipra*, at glide løs, slippe af Haanden, og *slip*, *slipa* i det svenske Folkesprog i Betydning af Slæbevei. Skulde Ordets Mening i disse Gaardnavne være: Sted, hvor man slipper Tømmer (lader det glide)? Paa nærværende Sted maatte det da vel være ned gennem Elven, da Gaarden ligger ved dennes Udløb af Stor-Vandet; paa de 3 andre Steder, saavidt jeg kjender Beliggenheden, nedover brat Fjeld.

56. **Langørja**, udt. *Langørjan*. Navnet gjenfindes i Bynæset og i Buviken, hvor det ligeledes nu er Flertalsnavn, men i ældre Form fem. Ental (*Langyria* AB. 57. 118). 2det Led — *yrja* forekommer i adskillige andre Stedsnavne. Usammensat har man det i *Yrjar*, det gamle Navn paa Ørlandet, og i *Ørja*, Ø i Berg

Pgd. i Senjen, der vel maa være det Sted, der AB. 101 kaldes i Yriom. *Ørje* i Ødemark, Smaal., jvfr. Yriubakki DN. VI 661. Det samme Navn findes som Gaardnavn paa Island (Irjar i Landmanna-Repp, Rangaavold Syssel). Som andet Sammensætningsled træffes – yrja foruden i Langyrja ogsaa i Portyrja (nu *Porter* ved Kragerø), Hundyrja (Hunder i Øier), i Ønavnet Andyrja (*Andorgøen* i Senjen, nu udt. *Andørja*, DN. VI 228) og vistnok i flere Stedsnavne (*Hundørja* heder saaledes en Elv søndenfor Fokstuen paa Dovre.¹⁾ Ordet staar maaske i Forbindelse med aurr m., Grus.

57. **Hjelmeraas**, udt. *Jalmeraasen*. Formen viser, at det ei kan komme af hjalmr m., Hjelm, Kornstak (ogsaa Mandsnavn), hvoraf ellers en Mængde Stedsnavne ere at forklare. Nærværende Navns gamle Form maa være Hjalmaráss, og 1ste Led maa være et Hunkjønnsord hjalm. Man har et saadant i S sammensætningen hjalmarvölr, Rorpind; det synes altsaa at have betydet: Skibsrør (jvfr. engelsk *helm*). Det kunde tænkes, at den lange, smale Kile, som fra Stovandet gaar ind til Gaarden, paa Grund af sin Form var bleven sammenlignet med et Rør, og at Navnet beroede derpaa; men det maa mærkes, at der er Spor til, at hjalm har været brugt som Elvenavn (Hjalmundalr i Sutherland i Skotland, nu *Helmsdale*, der omtales i Orkn. Saga, Flatøb. II 465, og som med Hensyn til Formen forholder sig til Hjalmaraldalr, som Sideformen hjalmunvölr til hjalmarvölr). Det samme Elvenavn i svag Form har man i *Hjelmo* (gl. Form utvivlsomt Hjalma), Navn paa en Elv i Eidfjord i Hardanger (hvoraf det mere bekjendte Navn *Hjelmodalen*); det af Elvenavnet dannede Gaardnavn *Hjelmo* i Eidfjord skrives Hielme i OE. Gaarden kunde da have faaet Navn efter den strax nordenfor i Stovandet udfaldende Elv. Ogsaa andre Navne i Landet ere maaske at forklare af Hjalm som Elvenavn, f. Ex. *Hjelset* i Lunke Sogn i Stjørdalen (Hialmasætr AB. 35).

59. **Vaarvik**, udt. *Vaarvikja*. Med Hensyn til Navnets 1ste

¹⁾ *Ørjesæter* i Geiranger paa Søndmør (endnu 1606 kaldet blot *Sætre*) og *Ørjeviken* i Eidanger høre neppe hid; de komme maaske af Mandsnavnet *Ørjan* (Aasens Navnebog S. 86).

Led lader sig kun sige, at der er en Mulighed for, at det kunde være gl. Vörmu -, af det oftere forekommende Elvenavn *Varma*; jvfr. *Vormnæs* i Næs paa Romerike, ved Vormens Udløb i Glommen, udt. *Vaarnes* med langt aa, og *Vaarnæs* i Vardal, i 16de og 17de Aarh. skr. *Vormenes*, udt. paa samme Maade. — Gaarden kaldes - *vik*, uagtet den hverken ligger ved Søen eller ved nogen Indsø, og her saaledes ikke kan være Tale om nogen Vik i dette Ords almindelige Mening. Ogsaa andre Stedsnavne tyde dog paa, at Ordet engang har været brugt i videre Betydning (f. Ex. om Elvebøininger?), som *Fevik* i Holter Sogn i Nannestad og *Døvik* i Undrumsdals Sogn i Jarlsberg, der ligger ved en ganske liden Elv og som betyder *Dyb-Vik* (Diupvik RB. 64. 202).

60. **Ramsøen**, udt. *Rammsöia*; AB. 63 Ramsyn (d. e. Ramsvin). Navnet har altsaa i sin oprindelige Form været sammensat med vin, ikke, som nu, med ey. Ogsaa andensteds i det Trondhjemske findes Exempel paa denne Forandring ved Navne, som *Onsöien* i Buviken, der i AB. 57 skr. Odinsyn (altsaa Oðins-vin), men rigtignok allerede paa et andet Sted i samme Jordebog, S. 120, ogsaa Odhensöy; med *Onsöien* paa Bynæset forholder det sig uidentivl paa samme Maade. Første Led i nærværende Navn kan være Plantenavnet *Rams* (Skovløg), eller ogsaa Fuglenavnet *Ravn* (Hrafns-), hvoraf mange af de med *Ram-*, *Rams-* nu begyndende Stedsnavne komme (rigtignok for en stor Del gennem dets Brug som Mandsnavn).

61. **Almo**, udt. *Aalmmoen*. Af Trænavnet *Alm*, eller vel snarere af Elvenavnet *Aalma*, *Ølma* (den ohme?), der træffes andensteds (*Ølma* kaldes saaledes en Aa, der sydfra falder i Rauma i Romsdalen ved den derefter benævnte Gaard *Alnes*). Navnet maatte isaafald være brugt om den Bæk, som gaar herforbi ned til Modalens Hovedelv.

62. **Fagergaard**, udt. *Faggalen*. Afkortningen i Udtalen er gammel; allerede 1643 findes skr. Fagaard.

65. **Bjørneraas**, udt. *Bjynnerausen* (ogsaa Dyrenavnet *Bjørn* udtales her uidentivl *Bjynn*). Gl. Form altsaa Bjarnaráss, vistnok af *Björn* som Mandsnavn, efter en Eier af dette Navn.

66. **Denstad**, udt. *Dænnsta*; i 16de Aarh. oftest skr. med

a i 1ste Stavelse (Danstādhe 1540, Damstadt 1559, Danstadt 1590). Navnets gamle Form er derfor vel *Dansstadir*, af Mandsnavnet *Dan* (se f. Ex. RB. 63), og den nu brugelige Form er opkommet ved uklar Udtale af *a* (jvfr. Inderøen No. 208.)

67. **Borgen**, udt. *Baarja*, Dat. *Baarjen* (Enst. Bet.) Har ganske sikkert sit Navn deraf, at der paa en af Aastoppene i Nærheden har ligget en af de gamle Bygdeborge, hvoraf der i den hedenske Tid maa have været en Mængde i Landet; de have efterladt sig mange Erindringer i vore Stedsnavne, og paa ikke faa Steder findes der endnu Levninger af dem. Til disse Befæstninger, der maa have været opførte for at tjene som Tilflugtssteder for Omegnens Befolkning ved fiendtligt Anfald, valgtes helst fritstaaende, ovenpaa nogenlunde flade, Koller, der havde bratte og utilgængelige Sider paa de fleste Kanter, saa at man ved blot at opføre en simpel Mur paa en mindre Strækning af Fladens Rand gjorde det let at forsvare dem. En saadan Kulle synes efter Kartet at findes lige over denne Gaard i Nord. Det oprindelige Navn paa dette Slags Fæstninger har været *Borg*; i senere Tid har man paa mange Steder kaldet dem *Slot*. Navne som *Borg*, *Borgen*, *Slottet*, og Navne dannede ved Sammensætning med disse Ord ere almindelig at forklare heraf. I Nabobygden Ørlandet findes endnu Rester af en saadan Fæstning paa den derefter saakaldte Borgklint ved Østraat, se O. Kreftings Meddelelser i Aarsberetningen fra Foreningen til norske Fortidsmindesmærkers Bevaring 1874 S. 6, hvor ogsaa en Tegning findes. Jfr. nedenfor No. 70.

68. **Skimli**, udt. *Sjetuli*, i 17de Aarl. Skitenli (Schidenlid 1618, Schitli 1630, Schittenlien 1643); kommer altsaa udentvivel af Adjektivet *skitinn*, skiden. Den nuværende, med Udtalen ikke stemmende Skriftform (som jeg først har fundet i en Jordebog fra 1664) er saaledes vistnok et af de ikke sjeldne Forsøg paa at pynte paa Navne af en ialfald tilsyneladende mindre tiltalende Betydning, — Forsøg, som ofte ligesom her mislykkes forsaavidt, som de ingen Indflydelse faa paa Navnets Udtaleform i Bygden.

69. **Gomo**, udt. *Gomoen* (kort, lukt o i 1ste Stavelse). Kan

komme af Adjektivet *god*; staar muligt i Forbindelse med Gaardnavnet Godhamer, der anføres fra Rissen i AB. 63.

70. **Baarli**, udt. *Baalja*, med afslidt r. Har aabenbart sit Navn af den samme „Borg“, hvoraf No. 67 har faaet sit; gl. Form altsaa Borgarhlið. Ogsaa det paa Kartet lidt længere i S. anførte Navn *Borredalen* maa komme deraf.

71. **Finsermyr**, skal udtales *Finnmyra*, skrives 1664 Findsmyr. Skriftformen maa altsaa bero paa en Feil; Navnet kommer formodentlig af *Finn* som Mandsnavn.

73. **Flytten**, udt. *Flyta*, Dat. *Flytaan* (langt, lukt y), altsaa gl. Flýta f. Efter Navnets Form er jeg tilbøielig til at anse det for oprindelig at være Elvenavn (der da maatte betegne Modalens forbi Gaarden udløbende Vasdrag); Ordet kunde maaske staa i Forbindelse med fljótr, hurtig.

77. **Lefeten**, udt. *Læffetta*, Dat. *Læffættan*. Sidste Led er det i utallige Stedsnavne forekommende fit f., der betegner græsrig Strækning ved Vand. Om første Leds Oprindelse er det vanskeligt at dømme, naar man ikke kjender Navnets Skriftform fra nogenlunde gammel Tid. Det kan tænkes at være det gl. hlið n., et Led eller hlið f., Side; men det kunde ogsaa sammenstilles med *Lello* i Skogn (udt. *Lælo*) og *Lennæs* i Værdalen (udt. *Lænnæs*, skr. *Lenæs* omkr. 1280 i DN. V 13. Leenes i AB. 16); disse Navne synes det rimeligt at forklare af hlé n., Læ, Ly.

79. **Fallum**, udt. *Fallinn*, Dat. *Fallaam* (Flertalsform med Artiklen, som f. Ex. No. 35); kommer vel af fall n., Fald, jvfr. Inderøen No. 170.

80. **Fissum**, udt. *Fessa*, Dat. *Fessaan*; er følgende ikke Flertalsord, som man skulde tro efter Skriftformen, men Entalsord af svag Femininform. Er udentvivel Elvenavn; i AB. 125 forekommer ogsaa *Fissa* brugt som saadant, om en Elv i Nabobygden Skjørn (den, ved hvilken Gaarden *Fisdal* ligger). Den Elv, hvorefter Navnet her er taget, maa være den, der falder ud i Botnen mellem Fissum og Fallum.

82. **Krøknæs**, udt. *Kraaknes*; burde altsaa være skr. med aa, jvfr. Inderøen No. 116, hvor de forskjellige mulige Forkla-

ringer af de saaledes begyndende Navne ere anførte. Navnet *Kraakenæs* findes paa flere Steder, f. Ex. i Vraadal i Tellemarken (der skr. Krakones 1303, DN. I 87).

83. **Rein** (Reinskloster). Navnet forekommer oftere som Gaardnavn (saaledes i Stadsbygden, i Værdalen og i Strandvik Sogn i Søndhordland; desuden paa flere Steder søndenfjelds i Flertalsformen *Reine*, á Reinum). Denne Gaards Navn skrives i Middelalderen i Genitiv Reins, i Dat. Reini (se f. Ex. Formn. S. VIII 334. IX 308. 454. 535. AB. 115. DN. I 137). Det maa altsaa være Masc. eller Neutr. og synes saaledes ei at kunne komme direkte af Hunkjønordet rein (Ager-Ren). Ogsaa for Gaarden i Værdalen findes *Reine* som Dativform i AB. 19.

84. **Esvik**, udt. *Æssvikja*. Skrives i ældre Tid Espevik (1550 i DN. X 792, 1559. 1618) og er følgelig sammensat med det under No. 53 omtalte *espi*; den nuværende Form opkommet ved 1ste Leds Afslidning i Udtalen.

85. **Sørlotten**, udt. *Sølaatten* (tykt l). Man kunde tænke paa det ved Ytterøen No. 43 omtalte *Sellátr*. Sandsynligere er dog vel, at Navnet er sammensat med det ved No. 12 anførte hlutr, Part, og betyder: Sørparten (af den nordenfor liggende Gaard *Tøndel*, hvortil denne Gaard da oprindelig maa have hørt).

86. **Tøndel**, udt. *Tinnelen*, Dat. *Tinnela* (lukt e i anden Stavelse og Hovedtone paa denne). Er samme Navn som *Tøndel* (udt. *Tynnøl*) i Næs Sogn i Bjugn og *Tøndevold* (udt. ligedan) i Lesje. Den gamle Form er þunnifli, n. sing. (anført for en af de to trondhjemske Gaarde — uvist hvilken — i DN. IV 177, for den i Lesje i DN. III 450). — ifli (ogsaa skr. — yfli) findes desuden som Slutningsled i nogle Bygdenavne paa Søndmør: *Vanelven* (Vaniflis skipreida DN. VIII 276), *Søkelven* (Sickifli DN. IV 152) og *Sunelven* (Sunnifli AB. 81).¹⁾ Samme Endeled haves ogsaa i Appellativerne innifli (Indvolde), dauðyfli, (dødt Legeme), og vanyfli (Vane), ligesom muligt et Ord med

¹⁾ Namnøffle, som nævnes i et sent Diplom (1485, DN. I 675) og synes at have ligget i Eidsvold, er for usikkert, til at det kan anføres i samme Række. Det synes ikke at betegne en Gaard, men et Vandløb.

samme Slutningsled kan ligge i Folkesprogets *Vardovel* (Fylgje, se I. Aasen under dette Ord). Endelsens Oprindelse og Betydning ukjendt. 1ste Led i þunnifli synes at maatte være Adjektivet þunnr (tynd). — I den nuværende Form har Navnet faaet Hankjøsartikelen i Ental tilføiet, efter den i disse Egne udbredte, allerede ved No. 48 omtalte Skik, at lægge denne Artikel til Gaardnavne af andet Tal og Kjon, ligesom ogsaa at føie den til Navne, der ere Hankjøsord i Ental, men ellers ikke pleie at have bestemt Form eller at nævnes med Artikelen. Saaledes udtales her ofte Navne paa — staðir — *staaen*, — *stoen* osv., Navne paa — setr — *seten*, Navne paa — nes og — hus — *nesen* og — *husen*, Navne paa — heim — *emmen*; *Rød* (Ruð) heder *Røen* osv. osv. (ved Flertalsnavne tildels med Bevarelse af det oprindelige Tal i andre Bøiningsformer). Nærværende Navn maa efter de anførte Analogier oprindelig være Neutr. Ental.

88. **Indergaard**, se No. 102.

89. **Sælbækken**, udt. *Sælbekkjen*, D. *Sælbekkja*. Det synes ganske ligefrem at udlede Navnet af *Bæk* (bekkr m.) og et af de Ord, hvoraf *Sæl* — som 1ste Led i Stedsnavne almindelig kommer (selr m., Sælhund; sel n., Sæter; selja f., Trænavnet Silje). Det sees imidlertid af Kartet, at der ikke er nogen Bæk nær Gaarden, og Navnet skrives AB. 63 Skeldbrekka (endnu 1590 Selbrecken). Gl. Form altsaa vel Skjaldbrekka, hvis 2det Led er brekka f., Bakke, og hvis 1ste Led kan være skjöldr m., Skjold. At Navnet nu er Hankjøsord, forklares af den ved No. 86 omtalte Tilføielse af Hankjøsartikelen til Gaardnavne, der igjen har medført, at Navnet senere er blevet misforstaaet som kommende af *Bæk* (og følgelig udt. — *kjen*, ikke — *ken*). At *r* er bortfaldet i Udtalen, maa have sin Grund i, at Konsonant-sammenhobningen *lbr* faldt tung i Udtalen.

90. **Aasmulen**. Ordet *Mule* bruges, som bekjendt, foruden i den egentlige Betydning (Snude paa Dyr) ogsaa om høie og brede Nes eller andre Fremspring af Fjelde. Saaledes har denne Gaard faaet sit Navn af, at den ligger ud for Enden af den høie Aas, som her springer frem mellem to sammenløbende Elve.

91. **Ølstøren**, udt. *Ølstrenn*, Dat. *Ølstraam* (følgelig Flertalsord). Kan staa i Forbindelse med Plantenavnet *ilstri* 'n., Istervidje.

92. **Sindstad**, udt. *Singsta*; 1520 Synkestad, 1559 Sinechestad, 1590 Sengstad. Skrives altsaa urigtigt med *nd* istedetfor *ng*. Iste Led er sikkert et Mands- eller Kvindenavn (eller Tilnavn). Man kan tænke paa Kvindenavnet *Signy* (*Sig-nýjarstaðir*) eller paa et Mandsnavn *Singull*, som man skalde formode engang brugt efter Gaardnavnene *Singulsakr* paa Strinden (AB. 32), nu skr. *Sindsaker*, men udt. *Singsaker*, *Singsaas* i Guldalen, skr. *Singilsaas* 1540, og det nu forsvundne *Singulshaugr*, der i BK. 55 b nævnes under Manger Kirke. Man kunde ogsaa tænke paa et Mandsnavn *Singulfr*, da *Singulph* kjendes som gammeldysk Mandsnavn (*Förstemann Namensbuch* I 1107).

93. **Ausæt**; kan komme af et af de ved Inderøen No. 218 omtalte gamle Personsnavne.

95. **Øiangen**. Navnet tilhører den Sø, ved hvilken Gaarden ligger; det bæres af en Mængde Indsøer i Landet, som i Lighed med denne udmærker sig ved at have et større Antal Holmer. En Sideform med *-ungen* som Afledningsendelse (*Øiungen*) forekommer ogsaa. Der findes ogsaa andre Sønnavne, dannede med den samme Endelse *-angen*, som *Scartangen* i Lærdal (Jarlsb. og Larv. Amt.). *-ang* er vel i disse Navne blot at betragte som Afledningsendelse og er ikke det *-angr*, som man har i *Hardanger*, *Stavanger* osv. (jfr. No. 102 nedenfor).

96. **Frostad**. Skulde efter Skriftformen synes at komme af Mandsnavnet *Frode* (*Fróðastaðir*). Saa er det dog ikke; Navnet udtales *Fraassta*, ikke *Frosta* med lukt o, og det skrives i ældre Jordebøger paa Maader, der gjøre det usandsynligt, at det kan være sammensat med *-stad* (*Froste* 1559; *Frostenn* 1590. 1618. 1630. 1643. 1664). Det ser saaledes ud til, at det er det samme Navn som det velbekjendte Bygdenavn *Frosta* (*Frosten*) i Indherred (gl. *Frosta* f.) Rigtignok skal nærværende Navn hede *Frosta* ogsaa i Dat., hvis Form efter denne Forklaring vel skulde være *Frostaan*; men dette kan have sin Grund i, at man i Bygden har glemt Navnets Oprindelse og derfor med Hensyn til Bøining behandlet det som de i Endel-

sen ligelydende, med *-stad* sammensatte Navne. — Betydningen af Navnet *Frosta* er forøvrigt ukjendt.

99. **Ulkestad.** Kan være sammensat med det gamle Mandsnavn *Ulfkell* eller det tilsvarende Kvindenavn *Ulfkatla* (*Ulfkelsstaðir* eller *Ulfkötlustaðir*).

100. **Sterten,** udt. *Stæta*, Dat. *Stætaan* (kort æ, tykt l). Sandsynligvis egentlig Navn paa den fra *Frosta*- og *Utnæs*-Vandene kommende Elv (paa Kartet kaldet *Stertelven*). Af samme Stamme synes at være *Statland* i Vik Sogn i Fosnæs, i 1520 og 1559 skr. *Stertland*. Navnet kan maaske hænge sammen med *stertr* m. *Stjert*, *Hale*.

101. **Landerø,** udt. *Lannrø*. Sidste Led er neppe det søndenfjelds almindelige og nordenfjelds af og til forekommende *Rud* (Rydning). Formerne i 16de Aarh. tale ikke derfor (*Landrett* 1559. *Landrou* 1590), og man har i Fjeld Sogn ved Bergen et Navn, som det ligger meget nær at tage for et og det samme som dette: *Landeraa*, udt. *Landro* med lukt o, i MB. 153. 181. 206 skr. *Landrodh*. Dette *-rod* kan have Sammenhæng med et *Røða* f., der findes som Stedsnavn paa flere Steder søndenfjelds: *Raade* i Smaalenene, hvorefter *Raade* Pgd. har Navn (udt. *Roe* med lukt o), *Roen* i Jevnaker (udt. *Roen* med Tost. Bet. og lukt o) og *Raaen* i Fiskum Sogn paa Eker (udt. *Raæn* med Tost. Bet., skr. i *Rodonne* RB. 1 o. fl. St). Betydning uvis. Det samme Navn have vi sandsynlig i *Landre* i Rødven Sogn i Veø, udt. som det skrives.

102. 103. **Ystland** og **Melland**, udt. *Ysslannen*, *Mellaninen*. Ere ikke, som man skulde tro, sammensatte med *-land*. Navnenes Form i ældre Jordebøger (*Ysledangh* 1520. *Ystleding*, *Midleding* 1590) viser, at vi her have det gamle, som Gaardnavn paa adskillige Steder brugte *Leiðangr* m. I de nævnte Jordebøger findes ogsaa en 3die Gaard *Inste-Leding*, som man jo skulde vente at finde, svarende til *Yste-* og *Mid-Leding*; det er aabenbart ingen anden end No. 88 *Indergaard*, der altsaa ogsaa er en Part af den oprindelige Hovedgaard *Leiðangr*. Den nuværende Form *Lannen* er opstaaet ved Sammenlægning af de to Stavelser i Udtalen, efter at den

Vokalerne adskillende Konsonant *ð* var forsvundet i Udtalen. Paa lignende Maade er det gaaet med *Leding* i Sundalen, der udtales *Lannen*, Dat. *Lanna* med Enst. Bet. (*Ledang* 1590¹). At *ng*, som i begge disse Tilfælde, er gaaet over til *nn* (udtalt som f. Ex. *nn* i Ordet *Mand*), er almindeligt i nordenfjeldsk Udtale.

Efter denne gamle Hovedgaard har det hele Bygdelag faaet Navnet *Lensviken* (ligesom ogsaa Hovedelven Navnet *Lenna*, som den efter Kartet skal kaldes). Dette maatte man paa Forhaand formode, og det bekræftes derved, at Bygdens Navn 1540 skrives *Ledangxviken*.

Gaardnavnet *Leiðangr* findes foruden her og i Sundalen ogsaa i *Leangen* i Asker, *Leangen* paa Strinden, *Leangen* i Aasen (af *Leidhangröm* AB. 29), *Ledang* i Vik Sogn i Fosnes og i *Ledingen* Sogn i Saltens Fogderi (udt. *Leëngan*, i *Leidangröm* DN. VI 348). — Navnet falder i Form ganske sammen med Appellativet *leiðangr* m., Krigsudbud; men denne Betydning synes vanskeligt at kunne tænkes at ligge til Grund for Ordets Brug som Gaardnavn. Ogsaa her synes — angr blot at være Afledningsendelse, jvfr. No. 95 ovfr.

104. **Kibnæb**, udt. *Kjinæbben*; *Kiffnebb* 1618, *Kibneb* 1630 og senere. 2det Led maa være det samme *Neb*, som haves i No. 7, *Næbbe*. Første Led er muligt Fuglenavnet *Kive*, der efter I. Aasen paa nogle Steder (skjønt maaske ikke nu i det Trondhjemske) bruges om Tyvjoen. Navnet maa grunde sig paa noget ved Situationen, som man har sammenlignet med et Fuglenæb, enten det stærkt udspringende Næs, hvorpaa Gaarden ligger, eller et af de bratte Fjelde, som findes i Nærheden af den.

106. **Selnæs**, udt. *Sælnes*. Her maaske snarest at forklare af *selr* m., *Sælhund*.

107. **Størdal**, udt. *Størrdalen*. Maa være den samme Gaard, som i AB. 63 skrives af *Störkilodale*. Første Led af dette Navn er *Störkila* f., der ikke kan betegne andet end den lille her

¹) af *Lodhænge* AB. 73 maa være feilskrevet eller betegne en anden nu forsvunden Gaard.

udfaldende Elv, langs med hvilken Størdal-Gaardene ligge. Störkila er et Elvenavn af ganske usædvanlig Form, og lader sig vanskeligt forklare.

108. **Aaremmen**, udt. *Aaræmmen*, Dat. *Aarænma*. Som Forklaring til 2det Led tilbyder sig naturligt Ordet *Rime* (*Rimme*, *Remme*) m. eller *Rem* f., der, især i det nordlige Norge og i Stedsnavne, bruges i Betydning af Rab, langstrakt Forhøining. Denne Udledning modsiges dog af de ældre Jordebøgers Former (Arom 1520. Aram, Aarann 1559. Aarum 1590. Aaramb 1643. 1664). Efter disse kan der neppe være nogen Tvivl om, at sidste Led er hamarr, og den oprindelige Form af Navnet *Århamarr* (Hammeren ved Aaen); den naværende Form er da fremkommet ved uklar Udtale af a. (Som Støtte for denne Forklaring kan bemærkes, at Fjeldet over Gaarden efter Kartet kaldes *Storhammeren*). Dette Gaardnavn, nu udt. *Aaram*, findes paa flere Steder, i Øxendalens Pgd. paa Nordmør (her skr. Orambrar AB. 69), i Næsset i Romsdalen og i Sandø Sogn paa Søndmør. Paa samme Maade er hamarr som 2det Led forkortet f. Ex. i *Haram* paa Søndmør (gl. Harhamarr), *Tisthammer* i Utviken i Nordfjord (udt. *Tistamm*). Sjeldnere forkortes det til – *aam*, som i de to Gaardnavne i Namsos Pgd. paa hver sin Side af Namsens Udløb, *Bjørum* og *Spillum*, udt. *Bjøraam* og *Spillaam* (i 16de Aarh. skr. Biörhammer, Biöram, Spillam; disse Navne kunne ei være sammensatte med – *heim*, da de isaafald i nuværende Udtale maatte ende paa – *em*). Exempler paa endnu stærkere Afkortning af Navne paa – hamarr ere *Flem* i Haram Pgd. (af Flodhambre AB. 79) og *Knem* i Strømmen Sogn ved Svelvik (udt. *Knjæmm*, efter RB. gl. Knéhamarr).

109. **Grønningen**, dannet af Adjektivet *grøn* med Afledningsendelsen – *ingr*, jvfr. Inderøen No. 99. Forekommer ogsaa som Navn paa Indsøer. I andre Tilfælde er Navnet *Grønning* sammensat med eng f., en Eng, der ofte som 2det Led i Navne nu er blevet til – *ing* i Udtalen.

TILLÆG OG RETTELSER.

Til S. 9. Bøiningsformen *Farar* af *For* som Stedsnavn kan paavises foruden ved Gaarden i Værdalen ogsaa ved den i Stod. Hvor den Elv, der gaar forbi For Præstegaard, falder i Fossumvandet, ligger nemlig en Gaard *Fornæs*, udt. *Fuarnes* med kort aa, og dennes Navn skrives i AB. 12 *Faranes* (oprindeligt vistnok *Fararnes*). Her ser man ogsaa tydelig, at Navnet fra først af tilhører en Elv.

- S. 10 L. 13 f. n. *Sætvan*, læs: *Stævran*.
- S. 21. I Anledning af den ved *Skougsæt* fremsatte Formodning, at Navnets første Led kunde være et Elvenavn *Skaufa*, kan bemærkes, at der paa Nandalseidet findes en Elv, der efter Kartet kaldes *Skaua* (falder ud i Færgen fra V.) Dette Navn kan meget vel svare til et oprindeligt *Skaufa*.
- S. 29. Til de her anførte Exempler paa Brugen af *Aal* som Bygdenavn er at føie: *Vesteraalen* i Nordlands Amt; *Duráll* (i *Durále*), gammelt, nu ei længere brugeligt Navn paa ialfald det meste af den Del af Eidsvold Pgd., som ligger paa Østsiden af Vormen, formodentlig benævnt efter den ligeoverfor Minne liggende Gaard *Dorr* (i *Duri* RB 429; Bygdenavnet forekommer paa adskillige Steder i RB. og i Diplomer, f. Ex. DN. I 165. IV 263); formodentlig ogsaa *Aaseral*, det øverste Præstegjeld i Mandalsdalen (*Aserals* sokn 1413, DN. IV 573; i *Asarale* 1506, DN. VIII 473; de *Azerol*, Munch, Pavelige Nuntiers Regnskaber S. 24. Formen af *Æsarale* i AB. 107 maa være feilagtig for den første Vokals Vedkommende). — Af Exemplerne paa *Aal* som Gaardnavn bør *Aal* i Stod udgaa, da det efter Udtalen med lukt o maa komme af Hunkjønssor-

det *Ol*, en Rem; derimod kan vel tillægges *Baukaal* i Søndre Fron (saaledes udtalt og skr. AB. 106; i senere Tider misforstaaet som sammensat med *hóll* og derfor skr. *Baukhol*). — Et af det samme áll ved Afledning dannet Navn have vi formodentlig i Bygdenavnet *Álund* i Søndhordland (Fjeldberg Pgd.), skr. i *Olund DN. I 170. XI 33 (1330. 1341)*, i 16de og 17de Aarh. *Alund*, *Aalund*, nu udtalt og almindelig ogsaa skr. *Olen*. En Sammensætning af dette *Álund* finder jeg i det gamle Skibredenavn *Alenfit* i Nordhordland, der vel støtter sig til et tabt Gaardnavn (skr. *Allendfit*, *Ollendefit* omkring 1520, *Olundefit* 1563, *Aalundefit* 1567).

- Til S. 30. Som oplysende Sidestykke til de under *Gangstad* anførte Exempler paa *gagn-* i Stedsnavne i Betydning: „ligeoverfor“ kan nævnes det paa vor Vestkyst ofte forekommende Navn *Gangvarskjær* (d. e. et ligeoverfor, ud for et bestemt tænkt Sted liggende Skjær). Ogsaa af *gagn n.*, *Gavn*, *Nytte*, komme vistnok flere Stedsnavne, ialfald saadanne som *Gangløsa*, *Holme ved Lysøen i Aafjorden*, *Gangløse*, *Sæter SØ. for Matre i Masfjorden i Nordhordland*; maa-ske ogsaa *Gang Søen*, udt. *Gaangsøia*, i *Rugsund Sogn i Nordfjord (Gangsøey BK. 8 b)*.
- S. 36. *Forberg* findes som Gaardnavn ogsaa i *Skiaker i Gudbrandsdalen* (udt. *Forrberji* i bestemt Form).
 - S. 42. Et søndenfeldsk Exempel paa *sellátr* brugt som Stedsnavn er *Sølalettve*, et Sted ved Østsiden af *Ellingaardskilen i Onsø i Smaalenene (Søkartet)*.
 - S. 44. *Brettingen* kan paavises som Navn paa *Høider og bratte Holmer*, saaledes *Øiresbrettingen*, *Fjeld ved Øire i Faaberg*; *Hestbrettingen*, *Holme ved Sør-Skot i Stegen, Nordland*; *Brettingen*, et *Par Holmer ved den sydøstlige Side af Smølen*.
-

